

1 Kolin

Pol-qa bugukhokhof pepa, Klisten bawan ezoqam-te, ndigu Kolin taon-te giyagam

Megeat Manqat-qase

Pol Efesus taon-té goám, nqanek pepa, Klisten bawan ezoqam-te gepeawam, ndigu Kolin taon-te giyagam. Kolin taon ndøgo, kandambaqapé. Glik manqei-té qagó. Ta khøuwa-te ndøgo, Glik manqei-qa iz, Akaya mbo-akhaemám. Klisten ezoqam ndigu, Kolin taon-te gisøkhoam, nøme ndigu, Glik ezoqám, neka nøme ndigu, Zu ezoqám. Ezoqa gisøkhoam ndøgo, kandambá, gigiap kopoav ezoqám neka tiqa zøtezat andé kandambá.

Bugukhokhof khøuwa, Pol møndøgoám, Kolin taon-te ndøgo, neka ndigu ezoqam, ndakin mba gi-Klisten-ez, vøe-zømesimam. Nginiq Yesu, oskia ndø-unimanqatintám, neka guligulim-te vø-møvøbumam. Geté tiqa Klisten bawan, sège-qaqaém. Neka ndigu matev soqain-té giyagám, kha-qa poev matev vømbōpavam-a, manqa-zapazapa vinivinimba vømatønumam. Pol møndø-ewág, taqa yaq-te, yaq ndigu nqanek pepa mokhote, unimanqatin matev neka Klisten matev egeiegei-qa yaq-te vøzø-peawam-a, tiqa matev-qa yaq-te, vøzø-ponqom.

¹ No Pól, nqanek pepa nqæpeaomit. No Keliso Yesu-gé u-aném. No Mbumbukiam ndøveatán, nqanek sasae nqægo. Ndøgo teqá poév. Nqanek

pepa, nigi Klisten nõfu Sostenés namba niti-peaomít.

² Zo-té geitø-peaomít, zo Mbumbukiam-gi Klisten bawan ezoqam, nandav Kolin taon-te ndozoyage, zo Mbumbukiam Keliso Yesu mokho-te ge:khaz, vozō-tegi-ezoqam-ez. Nqanek pepa até ti-té ndigú-a, vøe-peawām, ezoqa ewaqape-te, manqei-manqei ate nqægo, nigi Evezøza Yesu Keliso-qa iz ndivewam, ndiguligulim. Ndego tigi Evezøzá neka nigi Evezøzā.

³ Mbumbukiam, nigi Tat, neka Yesu Keliso, nigi Evezøza, tiqa kuku matev neka sambi matev ndøgoát, zo-te.

Pol-qa ike manqat Mbumbukiam-te, Kolin ezoqam-qa yaq-te

⁴ No Mbumbukiam, ike manqat oskia nombomanqaté, zoqa yaq-te, neka teqa kuku matev-qa yaq-te, ndego zo Keliso Yesu mokho-te gezø-etoam.

⁵ Te mokho-te, zo andé gigiap kopoav ezoqám. Mbumbukiam zo nõmendim manqat neka zøtezat kandambá gezø-etoam.

⁶ Zapa ndøgo, manqat ndøgo, no Keliso-qa yaq-te qate-zømesimam, møndømø-qóm, zo mokho-te.

⁷ Yaq ndøgo, zo nigi Evezøza Yesu Keliso ndøzømbøe-esap, tendoveao, tendoqavan, zo matev nõme lõvu:máv, ndøgo Nqova Mbomambaqape, ni Klisten ezoqam ngini-etoam.

⁸ Yesu Keliso zo føgøføgakh zøgeatát. Yaq zo unimanqatin matev-te, føgøføgakh zówaniapát, atema vaev khøuwa-te. Yaq zo nigi Evezøza Yesu

Keliso-qa Khøuwa Kandambaqape-te, ndego ten-
doqavan, manqa-zapazapa mbaïn, sozógoát.

⁹ Mbumbukiam, ndego zo gezø-akha, tege Yo
Yesu Keliso namba tøzøte-yagat, nigi Evezøza,
ndego unimanqatin ezoqám. Ndego zo gezø-
geatát, atema vaev-te.

*Qaaqe matev-qa yaq-te, Klisten bawan mokho-
te*

¹⁰ Nøfuap! Nigi Evezøza Yesu Keliso-qa iz-te,
no nqazø-pouwe: Zoqa Klisten bawan mokho-
te nandav, zo manqa ndø-itùmbám neka qatoat
matev bezømbù:gú. Geté zo nqova kopo-té qawaní,
neka kha-mba, matev kopo zombó-ovét.

¹¹ Nøfuap! No nqanek manqat nqazømbe-
manqate, zapa ndøgo: Nigu Klisten nøfu Kloe, tugi
ezoqa nøme, no āv gini-nømøndém nqægo: Zo
mokho-te nandav, qatoat neka ponqombap matev
zømbu:gú.

¹² No nqáneq qate-manqaté: Zo mokho-te,
ezoqa nøme, āv gini-manqaté nqægo, “No Pol
nombopáev,” neka nøme ndimanqate, “No Apolos
nombopáev,” neka nøme ndimanqate, “No Pita
nombopáev,” neka nøme ndimanqate, “No Keliso
nombopáev.”

¹³ Av khané:go? Gê, Keliso géqaqanim? Neka
gê, no Pol, zoqa yaq-te no notónanim, tae mutui-
te? Neka gê, zo ibøkha iz qazondapem, noqā iz-tē
qazonø-ndapem? Av taoká.

¹⁴ No ike kandambá, Mbumbukiam-te. Zapa
ndøgo, zo mokho-te, no ibøkha iz, ti-mba ngínik

qazø-etoám, Klispus neka Gaius. Geté ezoqa nøme, ibøkha iz etopøteáv.

¹⁵ Soqáin ndøgo, ezoqa timanqatat, av nqægo, “No ibøkha iz, Pol-qā iz-tē qatøndāp.”

¹⁶ O! Unimanqatín. No até Stefanas neka tegi ezoqám-a, ibøkha iz vøezø-etoam. Geté ezoqa nøme, no matavapøteáv, av nqægo, ibøkha iz møezø-etoām.

¹⁷ Keliso no ambá av nqægo, ezoqa ibøkha iz etoam-qa ndokhofotān. Geté ndego no Manqat Mbomambaqape zømesim-qa ndokhofotán. No ezoqa ambá av nqægo, manqei-qape-qā matavap loloākh qate-zømesim. Soqáin ndøgo, Keliso-qa tae mutui manqat, tømø-khokho-manqat.

Mbumbukiam ekeza bazaføgakh neka matavap loloakh, Keliso mokho-té gendo-vevezám

¹⁸ Unimanqatín. Ti-te ndigu, tisoqoez, ta manqat ndøgo, Yesu tae mutui-te genanim, mokho mbáin. Geté ni-te, ni Mbumbukiam ngekhandi:ntet, nqanek manqat, bazaføgakh-ús. Ndøgo Mbumbukiam-qá bazaføgákh.

¹⁹ Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo, “No manqei-qape ezoqam-qa matavap loloakh nözøngiú.

No tiqa zøtezat nósanqáo.”

²⁰ Mbumbukiam-qa manqat av qæ-ein ndægo, yaq gê, manqei-qape ezoqam matavap loloakh-us neka zøtezat ezoqam neka manqa manqate ezoqam-qa yaq-te, áv khané:go? Ndøgo khokhó.

Mbumbukiam manqei-qape-qa matavap loloakh, khokho matavap me:vewé.

²¹ Mbumbukiam ekeza matavap loloakhte, matavap āv genevé nqægo: Manqei-qape ezoqam, kopømba mbaín, ekeza matavap loloakhte, Mbumbukiam ti:zøtez. Yaq teqa poev nqáneq qagó: Ezoqa ndigu tékhandí:z, ndigu nqanek manqat ndi-unimanqatinat, ndøgo ezoqa nøme khokho manqat ndi:vewe.

²² Zu ezoqam, ndigu umingiap matev qeivi-qa mba ndøgó, neka Glik ezoqam, matavap loloakh tonqogim-qa mbá ndígu.

²³ Geté ni ezoqa Keliso-qá yaq-te mbá qati-zømesím, ndego tae mutui-te gitøkewem. Nqanek manqat, Zu ezoqam, qaqa zøløzú. Neka bawan vini-ak, nqanek manqat, mokho mbain me:vewé.

²⁴ Geté ni Mbumbukiam ginindu-akha, nøme Zu ezoqam neka nøme bawan vini-ak, ni Keliso-te, Mbumbukiam-qá bazaføgakh neka matavap loloakh ziqeiví.

²⁵ Mbumbukiam-qa matavap, ndøgo ezoqa nøme matavap livilivis ndi:vewe, ta matavap loloakh ndøgo, manqei-qape ezoqam-qa matavap loloakh, ùnime:-løvuám. Neka teqa matev matanam, ndøgo ezoqa nøme bazapos ndi:vewe, taqa bazaføgakh, manqei-qape ezoqam-qa matev matanam, ùnime:-løvuám.

²⁶ Nøfuap! Zo gèmbø-mataváp. Zo mokho-te nandav, Mbumbukiam gezø-akha, zo ezoqa khapímbá, manqei-qape ezoqam-qa bøi-te,

matavap loloakh ndøzøgo o iz kandakanda ndøzøgo o zogi zøvøndipakha iz kandakanda qazøgoam.

²⁷ Geté Mbumbukiam ndigu tevevesám, ndigu manqei-qape-te, matavap livilivis neka iz mbain ndi:zæza. Ndego tene-matanám ndógo: Matavap loloakh-us ezoqam neka iz-akhayapak, mivi mé:ndapém.

²⁸ Mbumbukiam ndigu tevevesám, ndigu iz mbain ndigu, neka ndigu, ezoqa nøme ndisan-qaza. Ndego nqanek matev, manqei-qape-qa matev kandakanda ngi:wat-qa ndøgó.

²⁹ Ndego tenegó ndógo: Ezoqa kopo, gé:kambuvimák, Mbumbukiam-qa bugug-te.

³⁰ Mbumbukiam ndømatanám, zo ndakin Keliso Yesu namba, ndøzøte-yage. Ndego ekeza matavap loloakh, Keliso mokho-té genøni-vevezám. Ni Mbumbukiam-qa bøi-te, te mokho-te ndégo tizi-ndaføyamba-én, neka vizimø-Mbumbukiam-gi-ezoqam-en neka Mbumbukiam ni te mokho-te vønqovotan, ni manqa-zapa mokho-te qazu:goam.

³¹ Matev av tønefakhán, av Mbumbukiam-qa Manqat ndæpeawap, “Gekha ezoqām ndego, khambuvap-qa tegoat, ndego taqa yaq-te teabete-khambuváp ndógo, Evezøza gematanam.”

2

*Pol Yesu-qa manqat, ande āv kenē-manqatam,
Kolin taon-te gegoam*

¹ Nófuap! No zo-te qæmat, Mbumbukiam-qa Manqat qate-zømesimam, ndøgo khonoam-te qagoam, no ambá av nqægo, manqat kandakanda neka nøtenat kandambaqapē qazømbe-manqatām.

² Geté no matavap āv qategó nqægo: No zo mokho-te, manqat nøme nómanqateák. Geté Yesu Keliso-qá yaq-te mbá qaté-manqatát, ndego tae mutui-te gitøkewem.

³ No zo mokho-te qatu:goam, no kha bazaføgakh mbaín. No møe nøgoám neka kha wageap-ús.

⁴ Neka manqat ndøgo, zo qate-zømesimam, no ambá av nqægo, manqei-qape ezoqam-qā matavap loloákh qate-zømesimām. Geté zo Mbumbukiam-ge Nqova-qá bazaføgákh qate-zømesimám.

⁵ Soqáín ndøgo, zoqa unimanqatin matev, ezoqam-qa matavap loloakh-te to:tawet. Geté Mbumbukiam-qá bazaføgakh-té qabeto:-tawé.

Matavap loloakh, Nqova Mbomambaqape-te ndøndo-okho

⁶ Geté, unimanqatín. Manqat ndøgo, ni nqeimanqate, matavap loloakh-ús. Ndigu ezoqam, Klisten matev-te gifisam, kopømbaqapé, mokho tindapem. Geté nqanek matavap loloakh, ambá ndøgo, manqei-qape ezoqam-qā matavap loloákh, o kawakawa-za-qā matavap loloákh, ndigu manqei-qape ndo:kawaezat, tiqa bazaføgakh sa tømø-navøem.

⁷ Geté matavap loloakh, ni ezoqa nqati-zømesim, ndøgo Mbumbukiam-qá matavap loloákh. Teqa matavap loloakh nqánek: Manqei-qape

khakheinøpøteav qagoam, Mbumbukiam é-møndo:pøóá, av nqægo: Matev ndømatanam, av ndakin ge:matanam, neka yage qanimav-qape vøní-etoām. Ibugukhokhof, nqanek matavap, Mbumbukiam geve, khonoam-té qagoám.

⁸ Nginik manqei-qape kawakawa-za, ezoqa kopo, Mbumbukiam-qa matavap loloakh otevatéav. Ndigu amba ti:zøtezín, ndigu nigi Evezøza iz eqawat-qape, tae mutui-te ambá gétøkewemák.

⁹ Geté matev av qanefakhán, av Mbumbukiam-qa Manqat qæ-ein,

“Matev ndøgo, ezoqa bugukhokhof
 tiqa bøi-te qeiviav qagoam
 neka tiqa gea-te yogeav vøgoam
 neka tiqa wema-te matavapøteav vøgoam,
 Mbumbukiam, tiqa ndígu tene-mendewám,
 ndigu kuku ndøzøgo te-te.”

¹⁰ Geté ta matavap ndøgo, bugukhokhof qakhonawam, ni Mbumbukiam Nqova Mbomambaqape-qa mokho-te, møndøni-veáz. Ndego Nqova kopømbaqapé, nqanek matev ti:nømand. Zapa ndøgo, ndego matev ate ndægo gèqeiví, até Mbumbukiam-qa matavap igian-qapé-a, ndeqēiví.

¹¹ Gê, gekha ezoqām mé:-otevat, ezoqam-qa matavap? Sa ndégo tene-otevát, tege nqova, te mokho-te ndu:gu. Yaq matev até kopó: Ezoqa mè:-otevák, Mbumbukiam-qa matavap. Mbumbukiam-ge Nqova yakhapús sege:-otevát.

¹² Ni ambá av nqægo, manqei-qape-gē nqova zindafēm. Geté ni Nqova ndégo tizindafēm,

Mbumbukiam-te gendowav. Ndego ni ekeza Nqova, tinimbi-etoám ndógo: Ni Mbumbukiam-qa matev mbomømboma, yaq-mba gini-etoam, zí:nøtén.

¹³ Manqat ndøgo, ni ezoqa nqati-zømesim, ambá av nqægo, av manqei-qape ezoqam, ekeza matavap loloakh-te ndi:nømendim. Geté ni ndógo tøti-manqaté, av Nqova Mbomambaqape ndi:nømendim. Ni ezoqa Mbumbukiam-qa unimanqatin manqat nqezø-ovøyam, ndøgo Nqova Mbomambaqape ndi:nømendim, ni Nqova Mbomambaqape-qá mokho-té qeitø-manqaté.

¹⁴ Gekha ezoqām ndego, Nqova Mbomambaqape mbain ndego, ndego manqa mokho géndapák, ndøgo Mbumbukiam-ge Nqova-te ndøndo-okho. Te-te ndego, ta manqat, mokho mbain. Zapa ndógo, qo Mbumbukiam-ge Nqova mbain tøgoat, qo kopømba mbain, Mbumbukiam-qa Manqat-qa mokho toqondap.

¹⁵ Geté gekha ezoqām ndego, Nqova Mbomambaqape ndembøigu, ndego Mbumbukiam-qa matev ate ndægo-qa yaq-te, mokho ndøndáp. Geté ezoqa nøme, ndigu Nqova Mbomambaqape mbain ndigu, ndigu kopømba mbain, teqa yaq-te mokho tindapem.

¹⁶ Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo,

“Gê, gekha ezoqām mé:-otev,
Mbumbukiam-qa matavap?

Neka gê, ezoqa tígu,
Mbumbukiam timbo-ovøemem?”

Av taoká. Ezoqa mbaín. Geté ni Keliso-qá matavap nimbu:gú. Yaq ni kopømbaqapé, mokho tizindapem.

3

Qaqae matev-qa yaq-te, Klisten bawan mokho-te

¹ Nófuap! No zo-te qægoam, no kopømba mbaín, manqat vøté-zømesim, av ndigu nqate-zømesim, ndigu Nqova Mbomambaqape ndezømbu:gu. Geté no manqat āv qazømbe-manqatám, av ndigu nqazømbe-manqate, ndigu manqei-qape-qa matev zua ndimbopaev. Zapa ndógo, zo Keliso-qa matev-te, andé nakhei nqonqon me zøtegoám.

² No zo andé tete nøzømbe-etoumám, ambá ndógo, lou føgøføgákh. Zapa ndógo, ta khøuwa-te ndógo, zo kopømba mbaín, manqa mokho vøzømbøé-ndapēm, av ndigu ndi:ndape, ndigu Mbumbukiam-qa matev-te e-ma go:fisam. Até ndakín-a, zo zuá, kopømba mbaín, mokho tozombo-ndapem.

³ Zapa ndógo, zo zøkeza khatae-qa poev, zua zombopavét. Ge zô, ndozo-matavap? Zo-te nandav, ova matev neka ponqombap matev nandøzøgo, ndógo khatae-qá poèv? Unimanqatín. Zo manqei-qape-qa matev-te, zua zoyagé.

⁴ Zapa ndógo, ezoqa nøme nandi-manqate, “No Pol nombopaēv,” neka nøme nandi-manqate, “No Apolos nombopaēv.” Matev av nqægo tozogoat, yaq zo manqei-qape ezoqam-qá matavap zua zombopáev.

⁵ Gê, Apolos, ndego gekha ezoqâm? Neka no, Pol, gekha ezoqâm? Ni Mbumbukiam-gí sasae ezoqâm, ni mokho-te zo Mbumbukiam vozō-unimanqatinim. Mbumbukiam no sasae vini nō-etoám, neka Apolos sasae vini vōmbō-etoam.

⁶ No zo mokho-te, andé ogekhæm sasae me nōtegoám, neka Apolos, ta avøe gigiap ndøgo, ande ibøkha me vōmbøe-etoumam. Geté zoqa unimanqatin, Mbumbukiam ndø-uminøvemát.

⁷ Ezoqa ndego avøe vō-ogeakh-a, ndego ibøkha vōmbō-etoumam, ndøgo gigiap-qapé mbá. Geté gigiap-qape sate ndégo, Mbumbukiam, ndego avøe nde-uminøvem.

⁸ Ogekhæm ezoqam neka ibøkha etoam ezoqam, nginik kopó. Nginik Mbumbukiam-qá sasae mba ndøgó. Yaq nginik ezoqam, yaq-fia āv timí-upøgím, av ekeza sasae gi:goam.

⁹ Ni ezoqa menas, ni kopømbá seitumusasaéat, Mbumbukiam-qa sasae-te. Zo andé Mbumbukiam-qá kháe neka andé Mbumbukiam-qá khoév.

¹⁰ Mbumbukiam-qa kuku matev mokho-te, ndego genø-etoam, no andé nōte-khoev-puanam-ezoqam-matavap-loloakh-us-én. No uk nō-asáz. Yaq ezoqa nøme, khoev mo:wewét, ta uk-te ndøgo, qæ-asaz. Geté, gekha ezoqâm ndego, khoev ndewevet, ndego yà beqeiví. Sasae eqeieqei begó.

¹¹ Ta uk ndøgo, ndø-asøzú. Ndøgo Yesu Kelisó. Ezoqa kopømba mbáin, nøme te-asaz.

¹² Ta uk-te ndøgo, ezoqa nøme, khoev gigiap qaniquánim giniwewét, kopømba ande av gol o silva

o mbaqambaqa fia kandakanda ndi:gu. Geté ezoqa nøme, tae o peføpefa o gagayag mbá giniw-evét.

¹³ Yaq vaev-te, Mbumbukiam-qa Khøuwa Kandambaqape-te, ezoqa ewaqape-qa sasae, tønøqeivát ndøgo, sasae eqeieqeí pizí:goat-a. Gøina ndøqeív. Gøinam ni ezoqa ewaqape-qa sasae matev, giní-geveá, av nqægo, ta sasae ndøgo, ni qazigoat, gøina wageap-te petéwevát, penømakhaya.

¹⁴ Gekha ezoqam-qā sasae, gøinam-te wageapøteav tøgoat, ndego yaq-fia eqeieqeí ndøndáp.

¹⁵ Geté sasae ndøgo, gego, tømbowagim, ndego ezoqam, sasae khokhó segegoám. Ndego ekezan, ndøkhandí:v. Geté andé gøinam-té gindú-qombi:nám.

¹⁶ Ge zô, møzøté-zøtez? Zo Mbumbukiam-qá khoév. Mbumbukiam-ge Nqova, zo mokho-té gunu:yagé.

¹⁷ Gekha ezoqām ndego, nqanek Mbumbukiam-qa khoev tengiu, Mbumbukiam ndego géngiú. Zapa ndøgo, ta khoev ndøgo, Mbumbukiam-qá khoév. Neka ta khoev ndøgo, zó.

¹⁸ Zo zøkeza kha, mbøe-khavòzám. Zo mokho-te, ezoqa nøme ndematavap, av nqægo, no manqei-qape ezoqam-qa bøi-te, matavap loloakh-ūs, ndego bømø-matavap-livilivis-us-ezoqam-év. Yaq av nqægo, ndego segemø-matavap-loloakh-us-ezoqam-év.

19 Zapa ndøgo, manqei-qape ezoqam-qa matavap loloakh, ndøgo matavap livilivís, Mbumbukiam-qa bøi-te. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo,

“Mbumbukiam ndigu ezoqam,
ndimatavap av nqægo,
‘Ni matavap loloakh-ūs,’
ndigu ekeza khavozam matév genégavém.”

20 Neka manqat nøme ndøpēāwāp,

“Mbumbukiam, møndæ-otév:
Matavap loloakh-us ezoqam-qa matavap,
ndøgo mokho mbaín.”

21-22 Yaq nakémbá, zo me:khambùváp, av nqægo, zo ande gekha ezoqam me zombøepaev. Zapa ndøgo, ni ate nqati:gu, Pol neka Apolos neka Pita, ni zogí. Neka até ndøgó-a, manqei-qape neka khandi neka løvøte neka ndaki yage neka vaev yage, ndøgo zoqá.

23 Geté zo Keliso-gí, neka Keliso, ndego Mbumbukiam-gé.

4

Keliso-gi u-anim-qa yaq-te

¹ Zo ni āv qaninæná, av nqægo: Ni Keliso-gí sasae ezoqám. Ni Mbumbukiam tene-vevendám ndøgo, teqa matavap ndøgo, khonoam-te qagoam, ezoqa batí-zømesim.

² Neka sasae ezoqam-qa yaq-te, zo møzøte-zøtéz, av nqægo: Gekha sasae ezoqām ndigu, ta

sasae ndøgo, megeat ezoqam tiqa zenda-te geve, egeiegei bematanám.

³ No-te, ndøgo gigiap-qapé mbá, av zo no ndøzøte-gevenoat o gekha ezoqa nøme, no ndi:gevenoat. Até ndøgó-a, av no nøkeza kha nqate-gevevat, ndøgo gigiap-qapé mbá.

⁴ Unimanqatín. No nøtenøtenák, av nqægo, no manqa-zapa-qase møegō. Geté até ndøgó-a, no kopømba mbaín tæ-ein, av nqægo, “No ndaføyamba-qapē.” Geté ndego, no nde:gevenoat, Evezøzá.

⁵ Yaq nakémbá. Zo ezoqa nøme-qa matev, ndøgevewát. Sizió-kewagát, atema Evezøza vømófakhān. Ta khøuwa-te ndøgo, ndego matev ate ndægo, khonoam-te ndøgo, bavokhó genø-awám, neka matavap ate ndægo, ezoqam-qa mokho-te ndøkhoonap, vøvøndāz. Neka ta khøuwa-te ndøgo, Mbumbukiam yakhapús, niqa iz te-èqā, ó, tevoa.

⁶ Nøfuap! No Apolos neka noqa yaq-te, yaya qazømbe-etæavun, no zo nøtegó. Zoqá nømendim nonqó, av nqægo, zo Mbumbukiam-qa Manqat ndølvvùim. Soqáin ndøgo, zo tøzøte-khambuvapat, neka ezoqa nøme-qa iz tozo-eqatat, gete ezoqa nøme-qa iz, vozó-voatāt.

⁷ Gê, qakeza kha, ezoqa kandambaqape qotévewe? Gèmbø-mataváp. Gigiap neka matev tógo, qo Mbumbukiam-te ndapeav qoqogoam? Av taoká. Ndøgo ate ndægo, qo Mbumbukiam qa-etoám. Yaq gekha zapâ, ndoqote-khambuvap?

⁸ Zo ndozo-matavap, zo matev ate ndægo mòzotumu-ndapém neka andé gigiap kopøav

ezoqa me zøte:gó neka ni vozō-løvumbam neka kawa iz vozō-tonqogim. Unimanqatín. Zo unimanqatin-te, amba uni tøzøte-fisamín neka kawakawa-za-qa iz vozō-upøgimín, no ambá khanakhanákh. Yaq ni ambá zo namba kawakawa-za zigonín.

⁹ No nqæmatavap, Mbumbukiam ni Keliso-gi u-anim, vaev-té genø-ám̄b. Ni andé ndimbula ezoqam me nitigú, ndigu gigavemín, yaq otøotam-tē ginø-abín, ezoqa ewaqape-qa bøi-te sasa ndøzitagín, vøpakhaezín. Manqei-qape ezoqam-qa bøi-te mbá mbá, geté até enzol ezoqám-qá bøi-te-á.

¹⁰ Keliso zapaya, ezoqa nøme ni matavap livilivis ezoqam mi:næná. Geté zo, matavap loloakh ezoqam me:zæzá. Keliso zapaya, ni bazaføgakh, møndønimbu-navøém. Geté zo mðzomø-bazaføgakh-us-ezoqam-éz. Zoqa iz, gð: eqawát. Geté niqa iz, gèvoát.

¹¹ Até ndakín-a, ni ifin nivinumatún neka ibøkha naq vøni-papumatun. Neka ni ndabua eqeieqei mbaín. Ni gèzítangatún. Neka ni manqei mbaín, teiyagat.

¹² Ni nikeza zenda-te, sasae kandakanda nigoatún, niqa yage nonqo. Ezoqa ni soqa manqat ndini-manqate, yaq ni Mbumbukiam ndigu tøke-qa nimbo-vi:matún. Neka ni ndingjænoat, ni viniv, seíndapé.

¹³ Ni ezoqa manqa soqøsoqa gini-manqatatun, ni yaq manqat eqeieqei qeizømbe-qavøiuín. Ni manqei-qape ezoqam-qa bøi-te, mðimø-pageap-én.

Unimanqatín. Ti-te ndigu, ni andé khavím. Matev av nqægo, zua ndøgó, ndakin.

¹⁴ No nqanek manqat, ambá av nqægo, zo mivi etoam-qa nopeaumavün. Av taoká. Geté zo nakhoa eqeieqei zømesim-qa nogó. Zapa ndøgo, zo nogí nakheís. Neka no kuku kandambá zo-te.

¹⁵ Zo nømendim ezoqam kopoav-qape, ambá gezømbigú, zøkeza Klisten yage-te. Geté zo zøvøndipakha, kopoáv mbá. Zo zøve kopo mba zømbegó. Nó. Keliso Yesu mokho-te, no nøzø-zøve-én, zo Mbumbukiam-qa Manqat ande qatezømas.

¹⁶ Yaq nakémbá, no nqazø-pouwe: Zo āv tøneyagé, av no nqateyage.

¹⁷ No ta zapaya ndøgo, Timoti notøndo-khofotáv, zo-te. Ndego andé nogé yó, Keliso mokho-te. No poev kandambá te-te. Ndego unimanqatin ezoqám. Ndego zo nqawá geabenøzø-eín, av no Keliso Yesu mokho-te nqateyage. Noqa yage matev, āv tønégó, av no manqei-manqei ate ndægo, Klisten bawan vinivinimba nqatezømesim.

¹⁸ Zo ezoqa nøme, āv qazøte-khambuváp nqægo: Pol nqawa gendō-vesezāk.

¹⁹ Geté no avønín, é-ndøtøndonáv, zo-te, Mbumbukiam tømboe. Yaq no nøkeza bøí qatéqeív, av nqægo: Ezoqam ndigu ekeza iz ndi-egawat, ndigu unimanqatin bazaføgakh tøpøzømbégo-a, ó, manqat mbā ndømanqate.

²⁰ Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa Megeat Matev, ndøgo manqat mbá mbá. Geté matev matanamús. Neka ndøgo bazaføgakh-ús.

²¹ Ge zô, gekhā zôpoev? No tae-us notøndónāv, zo vøtéfebām, ó, kuku matev-us neka aiyav-tē qatøgeāv, zo-te?

5

Klisten bawan ezoqam mokho-te, manqa-zapa tøfakhan

¹ No āv qate-ewág nqægo: Zo mokho-te nandav, mambe okho matev viní qafakhan. So-qaqapé. Ndøgo møndømø-løvú, av bavokho-ak, ndigu Mbumbukiam zøtezateav ndigu, gi:goatun. No āv ginømbe-einím nqægo: Ezoqam nandêgó, zo mokho-te. Ndego eve-gú zas mbopáev.

² Zo zøte-khambuváp, taqa yaq-te. Geté zo ambá mutøkhop zowaniapín neka ngenek ezoqam, nqanek matev ndematanam, vozø-khofoinamin, zoqa Klisten bawan mokho-te nandu:gu.

³ Unimanqatín. No kha-te, nøyoná. Geté nqovate, no ndøtû:gu, zo namba. No ngenek ezoqam-qa yaq-te, matev av nqægo gego, matavap é-møto:vé, av nqægo:

⁴ Zo Yesu Keliso-qa iz-te, vømøváb. Yaq no nqova-te, ndægoát, zo namba, neka Yesu, nigi Evezøza, teqa bazaføgakh vøgoát.

⁵ Yaq ngenek ezoqam, Saitan-qá zenda-té qazinø-veém, teqa yage vøsoqā. Yaq ndego tèabetønde-qambún, neka Evezøza-qa Khøuwa Kandambaqape-te, Mbumbukiam betē-khandi:v.

⁶ Zo zøkeza iz ndozo-eqawat, nandav soqain. Nandev ezoqam, manqa-zapa av nde:matanam, ndego andé flawa poponøvem nonqo me me:gó.

Ge zô, m̄zõté-zõtéz? Poponøvem nonqo flawa-te toqotu-nqagim, oskiá ndøgo, khapelavøqase mba tøgoat, yaq flawa-te ate ndi:gu segemø-panqavøém, flawa vøpopøez.

⁷ Yaq nakémbá, zo āv qanegoném, av Pasova khøuwa-te gi:goatun. Flawa awenege poponøvem nonqo-us, vø-ogiím. Yaq zo andé flawa ndakinak poponøvem nonqo mbain me zótégoát. Ndaføyamba-qapé. Unimanqatín, zo mòzo-ndaføyamba-qape-éz. Zapa ndøgo, nigí Pasova sip nakhasam, møndønaním, ni zapaya, ni vøkhandí:n. Ndego Kelisó.

⁸ Yaq nakémbá. Ni andé Pasova khøuwa kandambaqape zí:goném. Av Zu ezoqam, Pasova khøuwa-te, flawa awenege poponøvem nonqo-us gi:nqagevematum, ni matev soqøsoqa neka manqazapazapa vinivinimba, āv tabizi:nqagím. Neka av Pasova khøuwa-te, flawa ndakinak poponøvem nonqo mbain gilouzatum, ni matev eqeieqei, āv tabizi:gú neka unimanqatin manqat mba bizi-manqate.

⁹ No pepa nøme-te, bugukhokhof qazøndopeawam, āv qazømbe-eín nqægo: Zo mambe okho ezoqam namba me:tøkùát.

¹⁰ Geté no nqanek manqat qæpeawam, no einiáv av nqægo, zo manqei-qape ezoqam ate ndi:gu, uni zótēzivāz, ndigu mambe ndi-okho o gigiap ndiqovetu o gigiap aqonam-te ndi-upøgim o batae ndimbovizap. Zo ezoqa ewaqape av ngi:gu, amba zøuvøzat-qa tozogoín, yaq zo ambá manqei-qape zo-ivøvemín.

¹¹ Geté no nqáneq qæpeawám: Zo mokho-te nandav, ezoqa tigoat, ndigu ekeza kha Klisten ndi:vewe, gete ndigu mambe ndi-okho, o gi-giap ndiqovetu o batae ndimbovizap o ezoqam-qa manqa ndigeveam o ibøkha soqa izam møqæ ndigu o gigiap aqonam-te ndi-upøgim, yaq zo ti namba me:tøkùãt. Neka ezoqam av ngi:gu, zo lou namba me:lògě.

¹² No nqanek manqat qæ-ein, zapa ndógo: Ndøgo niqá sasáe mbá, bavokho ezoqam tizi-gevezotat. Geté zøkeza Klisten bawan ezoqam zógevezotát.

¹³ Mbumbukiam yakhapús, bavokho ezoqam tegevezo. Geté ni Klisten bawan mokho-te, āv tabizi-matanám, av Mbumbukiam-qa Manqat-te nqæpeawap: Manqa-zapa-us ezoqam, vønátáv, zoqa mokho-te nandu:gu.

6

Klisten ezoqa nøme, manqa ovøyam-te toqove, taqayaq-te

¹ Gê, zoqa Klisten bawan ezoqam mokho-te, ezoqa menas manqat tøzøgoat, gigiap o matev-qa yaq-te, yaq ndøgo eqeieqeí, bavokho ezoqam-te manqa ovøyam-te tizav, ambā ndøgo, zo Klisten bawan mokho-te tozo-khakheinømem? Av taoká. Matev av nqægo, eqeieqeí mbá.

² Ge zó, møzøté-zøtez? Vaev khøuwa-te, ni Mbumbukiam-gi ezoqam, manqei-qape ezoqam zigevezó. Zo vaev khøuwa-te manqei-qape ezoqam tozo-gevezotat, yaq gê, zo ndakin kopømba

mbaín, zo mokho-te, manqa-zapa khasøkhasis tozo-khakheinømem?

³ Neka gê, zo møzøté-zøtez? Ni até enzol ezoqám-a, zígevezó. Av tægoat ndægo, yaq ni kopømbaqapé, manqei-qape matev tizi-geveatat.

⁴ Geté zoqa matev vini. Zoqa Klisten bawan mokho-te, manqa-zapa qafakhanín, yaq zo bavokhó qazonø-ndapemín. Yaq tiqa zenda-te ndígu tozonø-veemín, ndigu Klisten bawan-te iz mbain ndigu?

⁵ Zo ambá mivi zøvitiín. Gê, zo mokho-te, ezoqa kopo matavap loloakh-us mbaín, ndego ezoqa tegevezotat, izu Klisten ezoqam-te manqat tøfakhanat?

⁶ Klisten ezoqam, Klisten ezoqa nøme, manqa ovøyam-te teve, ndøgo soqain. Geté uni tønesoqa-ín ndøgo, Klisten ezoqam, Klisten ezoqa nøme, bavokho ezoqam-te tendaf, manqa ovøyam-te vømóvê, ndigu Mbumbukiam unimanqatinteav ndigu.

⁷ Zo yaqyaq-a, manqa ovøyam-te ndozo-ambam, zo mòzo-o:áz, Klisten matev-te. Klisten ezoqa nøme, manqa-zapa teqago o gigiap teqa-aqonam, qo soqombó-ták.

⁸ Geté zo ezoqa nøme-te manqa-zapazapa qazogoatun neka gigiap aqonam-te vozozø-upøgimatun, soqain nandav. Uni tønesoqa-ín ndøgo, matev av nqægo, Klisten zøfuap-te ndozogo.

⁹ Ge zô, møzøté-zøtez? Ezoqa soqøsoqa, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-te gemø-ozák. Zo zøkeza kha, mbøe-khavòzám. Ezoqa ndigu mambe ndi-okho, o batae ndimbovizap, o nøkenøkem

matev ndingi:wat, o angana izuizum mambe ndigu,

¹⁰ ezoqam av ngi:gu, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-te gemø-ozák. Até ndigú-a, aqonam ezoqam, o gigiap qovetam ezoqam, o ibøkha soqa izam møqæ ezoqam, o ndigu manqa ndigeveam, o gigiap aqonam-te ndi-upøgim, ndigu gemø-ozák.

¹¹ Zo ezoqa nøme, matev av nqægo mðzo-matønumám. Geté Mbumbukiam zo møndø-sungutáz, vozō-tegi-ezoqam-ez neka vozō-ndaføyamba-ez, teqa bøi-te. Mbumbukiam, nigí Èvezøza Yesu Keliso neka ekeza Nqova Mbomambaqape mokho-té genø-matanám.

Niqa kha, Mbumbukiam-qa iz bizi-eqawát

¹² ⌊Zo ezoqa nøme, āv qazøte-manqaté nqægo, „Ni kopømbá. Matev ate ndægo sizí-matønumát. Khafeap mbaín.” Unimanqatín. Ni-te khafeap mbaín. Geté matev nøme ndøgo, ni giní-tøkeák. No-te khafeap mbaín. Geté soqaín ndøgo, matev o gigiap nøme, noqa yage to:kawaevtat.

¹³ ⌊Neka ezoqa nøme, āv gini-manqaté nqægo, „Lou ndøgo, emu nonqó. Neka emu ndøgo, lou nonqó.” Ndøgo unimanqatín. Geté gèmbomataváp. Nqanek gigiap menas, gigiap-qapé mbá. Vaev-te, Mbumbukiam nqanek gigiap menas géngiú. Neka nøme nqáneq: Niqa kha, mambe okho nonqó mbá. Ndøgo Èvezøza nonqó. Niqa kha ndégo teno-kawaevát.

14 Mbumbukiam, ndego Keliso lɔvɔte-te gekhandi:v, ndego ekeza bazafɔgakh-te, até ní-a, lɔvɔte-te vɔkhandi:n.

15 Gê, zo mɔzɔté-zɔtez? Zoqa kha nandav, Keliso-qa kha bunɔzáp. Yaq gê, kopɔmbâ, Keliso-qa kha, mambe ezoqa namba toqote-tøkua? Unime:-kopɔmba-mbaín.

16 Neka gê, zo mɔzɔté-zɔtez? Mambe okho sævam namba, venanqei nonqo toqote-tøkua, yaq qo kha kopó, tu namba. Zapa ndógo, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-eín nqægo: Anganeam sævam namba ti:tøkuanem, yaq ndigu kha kopó.

17 Geté gekha ezoqām ndego, unimanqatin matev mokho-te, Evezøza namba te:tøkua, yaq ndego té namba tené-kopoevtát. Ndigu nqova-te, kopó.

18 Zo mambe okho matev møe zombónayát. Zapa ndógo, gekha manqa-zapā ndøgo, ezoqa ndimatanam, ndøgo kha bavokhó gino:gó. Geté mambe tizi-okhoat, ni soqain-te, nikeza kha zí-aumát.

19 Gê, zo mɔzɔté-zɔtez? Zoqa kha nandav, Nqova Mbomambaqape-qa khoév, ndego Mbumbukiam-te qazondafem. Yaq ndego zo mokho-té geyagé. Zoqa kha, zøkezán mbá. Ndøgo Mbumbukiam-qa.

20 Ndego zo fiá genewí. Fia kandambá gego. Yaq nakémbá, zoqa kha, Mbumbukiam-qa iz zóté-eqatát.

6:14 6:14 Lom 8:11; 1 Ko 15:20; 2 Ko 4:14   6:15 6:15 Ef 5:30
 6:16 6:16 Met 19:5   6:17 6:17 Zion 17:21-23; Lom 8:9-11   6:20
 6:20 1 Ko 7:23; 1 Pita 1:18-19

7

Nøkenøkem-qa yaq-te

¹ Taqa yaq-te ndøgo, zoqa pepa-te qazøtøndo-bevøpem, noqa qavøiwat nqáneq: Ezoqa sæva okieav tøgoat, ndøgo qanimáv.

² Geté soqáin ndøgo, ezoqa andé mambe matev-te vøe-o:āz. Yaq nakémbá, anganeam, ekeza zas bèmbogó, neka sævam ekeza zivis bembōgo.

³ Anganeam ekeza kha-te khafeap betòvé, zas-te. Yaq matev até kopó. Até sævám-a, ekeza kha-te khafeap betòvé, zivis-te.

⁴ Zas ekeza kha kawaevateáv. Geté zivis mo:kawaevát. Yaq até kopó, zivis ekeza kha kawaevateáv. Geté zas mo:kawaevát.

⁵ Zo bezømbo-qasì:váp, yaqyaq-a. Geté zo manqat tozo-kopo:nem, av nqægo, khøuwa ande gekham tizi-qovezamat, ni matev zigoāk, geté ni zīguligulimāt, yaq ndøgo kopømbá. Geté ta khøuwa ndigu timø-nasanimat, yaq nango vøtøkuanemát. Soqáin ndøgo, zo zøkeza kha nøzøgim-qa amba tøzøtegoat, yaq zo Saitan manqa-zapa-te te-itub.

⁶ No nqanek manqat, zo tøke nonqo nøzømanqaté. No ambá av nqægo, zo nøkenøkem matev-qa yaq-te khafeap nozømbovē.

⁷ Unimanqatín. No nqæmatavap, zo Klisten ezoqam ate ndøzøte:go, nøkepøteav tøgonin, av no nqate:go, ndøgo ambá qanimáv. Geté Mbumbukiam, teqa kuku matev-te, ni matev vinivinimbá ndini-etoam. Ezoqa nøme viní-a, ezoqa nøme vini.

⁸ Neka ti-te ndigu, nøkepøteav ndigu, neka ngængæm, tigi angana gizø-pakhaez, noqa manqat nqáneek: Ndigu yakhapus-mba tiyagat, av no nqateyage, ndøgo qanimáv.

⁹ Geté ndigu ekeza poev matev amba ti:nøzøgimat, ság, sà benøkím. Soqaín ndøgo, tiqa poev matev ande lou me tözømbe-lonqotumit.

¹⁰ Neka zo ndozo-nøkiap, noqa manqat zo-te nqáneek. Geté unimanqatín. Nqanek noqá manqat mbá mbá. Evezøza-qá manqát. Manqat av nqægo: Zo até vønøkiáp. Sævam zivis be-iváv.

¹¹ Geté sævam ndugu, anganeam ē-møndø-iváv, ndugu até begó, ngæmam, o nango zivis-té guabenø-qaván, te namba bemø-khakheinømem. Yaq anganeam, até kopó, ndego zas be-iváv.

¹² Ndigu ezøqa nøme-qa yaq-te, tigi angana o sakheis, Yesu unimanqatinteav ndigu, Evezøza manqat einiáv. Geté ti-te ndigu, noqa manqat nqáneek: Qogu sævam, Yesu unimanqatinteav ndugu, yaq ndugu qo namba yage-te poev zua mbogō, qo nanduv sævam ndø-iváv.

¹³ Neka qo sævam, qoge anganeam Yesu unimanqatinteav ndego, yaq ndego qo namba yage-te poev zua mbogō, qo nandev anganeam ndø-iváv.

¹⁴ Zapa ndøgo, anganeam ndego Yesu unimanqatinteav ndego, Klisten sævam namba ndi:nøkeap, yaq até ndegó-a, Mbumbukiam-gé, zas zapaya. Neka até sævám-a, ndugu Yesu unimanqatinteav ndugu, Klisten anganeam namba ndi:nøkeap, até ndugú-a, Mbumbukiam-

gú, zivis zapaya. Amba vini tɔgonin, yaq zogi nakheis ambá ndaføyambá mbá, Mbumbukiam-qa bɔi-te. Geté ndigu ndaføyamba-qapí.

¹⁵ Geté anganeam, ndego Yesu unimanqatin-teav ndego, zas ivøve-qa tegoat, o sævam, ndugu Yesu unimanqatinteav ndugu, zivis ivøve-qa tugoat, ság, bəmatønəmém. Qo anganeam o sævam, Yesu ndoqo-unimanqatinat, kopømbaqapé, soqombó-ták. Geté yaq sævam-a, yaq anganeam, poev sekemba tɔzøgoat, até benøkiáp. Zapa ndógo, ni Mbumbukiam, sambi yage-té genøni-akhá.

¹⁶ Eisa, qo Klisten sævam, qeivis Keliso-té qopøté-itū penømakhaya, yaq Mbumbukiam vøkhandi:v? Neka qo Klisten anganeam. Eisa, qo qayas Keliso-té qopøté-itū penømakhaya, yaq Mbumbukiam vøkhandi:v?

Ni āv tabizi-yagé, av Mbumbukiam ni ginimbi-akha

¹⁷ Zo ezoqa kopokopo ate ndøzøte:go, ta yage mokho-te ndøgo, av Evezøza gezømbe-etoam, até vøyageáp, ta yage ndøgo, zo qazogoam, Mbumbukiam zo gezø-akha, vozō-Klisten-ez. No Klisten bawabawan ate ndægot, ezoqa manqat āv tæzømbe-løvuát.

¹⁸ Mbumbukiam Zu ezoqam gemøndæ-akha, vō-Klisten-ev, ndego anganeam ngusum ē-møndømbo-kepøtøzēm, ndego matev nango evøzam-qa bègō. Neka até kopó, ezoqa nøme, ndego ngusum kepøtøzateav gegoam, ge-Klisten-ev, ndego ngusum bekepøtáz.

¹⁹ Zapa ndógo, ngusum møndombo-kepõtözēm, ò, kepõtözateav tógoat, nqanek gigiap-qapé mbá. Geté gigiap-qape nqánek, Mbumbukiam-qa manqat o-mba toqombøe-ndapat.

²⁰ Ezoqa ewaqape, ta yage-te ndógo, gigoam, gi-Klisten-ez, até begó.

²¹ Qo ezoqam-ge yaq-fia mbain sasae ezoqam qoqogoam, qoqo-Klisten-eq, ság. Mbomatáváp. Até vøugú. Geté qogi kawakawa-za nqonqotøqat-qa tiqagonem, qanimáv. Sègeqáv.

²² Zapa ndógo, gekha ezoqām ndego, yaq-fia mbain sasae ezoqam gegoam, Evezøza gembo-akha, ndego ndakin nqonqotøvé, Evezøza mokhote. Neka gekha ezoqām ndego, yaq-fia mbain sasae ezoqam goneav gegoam, Evezøza gembo-akha, ndego ndakin andé yaq-fia mbain sasae ezoqám. Zapa ndógo, ndego Keliso-gé.

²³ Ndego zo fiá genewí. Fia kandambá gego. Yaq nakémbá, zo manqei-qape ezoqa bezømbo-kawàéz.

²⁴ Nøfuap! Ta yage-te ndógo, Mbumbukiam zo gezømbe-akha, zo até vøgó, Mbumbukiam namba.

Ngængæm-qa yaq-te

²⁵ Tiqa yaq-te ndigu, qazonø-bevøpem, ndigu nøkepøteav ndigu, no Evezøza-qa manqa løvuat mbain. Geté ndego, teqa tanakh matev mokhote, no nøtenat nø-etoám. Yaq nakémbá, no nqæmatavap, noqa manqat unimanqatín, taqa yaq-te.

²⁶ Ni ndakin føgakh-te nqaziwani, yaq no nqæmatavap, qanimav av nqægo: Zo ezoqam, nøkepøteav até vøgó.

27 Geté qo qoqo-oq, qo até vøyagé, av ndægo. Qogu sævam, ndø-iváv. Geté qo lousi khoev qeiviav tøgoat, qo sævam-qa ndøvað.

28 Geté unimanqatín. Sævam toqo-okí, ndøgo kopømbá. Manqa-zapa mbáin. Até ndøgó-a, mbasønakam anganeam tundaf, ndøgo manqa-zapa mbáin. Geté gèmbø-mataváp. Ezoqam ndigu tinøkim, ndigu føgakh-té gíwanát. Geté no poe-veáv, zo matev føgøføgakh av nqægo tøzø-fakhanam.

29 Nøfuap! No nqanek manqat qæ-ein, zapa ndøgo: Manqei-qape-gi khøuwa khapímbá ngu:yoza. Yaq nakémbá, ndakin khøuwa-te nqanek, gekha ezoqām ndigu, ndinøkiap, tiqa matavap nøkenøkem-qa yaq-te mba bezøgð.

30 Neka gekha ezoqām ndigu, mutøkhøp ndiwaniap, tiqa matavap mutøkhøp-qa yaq-te mba, bezøgð. Neka gekha ezoqām ndigu, khanakhanakh ndøzø-asøtøve, tiqa matavap khanakhanakh-qa yaq-te mba bezøgð. Neka gekha ezoqām ndigu, gigiap giwiin, tiqa matavap gigiap-qa yaq-te mba, bezøgð.

31 Neka gekha ezoqām ndigu, manqei-qape gigiap ndøzømbø-ngetageapet, tiqa matavap manqei-qape gigiap-te mba bezøgð. Zapa ndøgo, manqei-qape-qa bugug, av ndakin nqazi:-qeivi, ndømø-navøém.

32 No āv qanømbe-poév nqægo: Zo fofogeap-áv, sozóyagát. Zapa ndøgo, gekha ezoqām ndego, sæva okieav ndego, ndego Evezøza-qá sasae mba mbomataváp. Ndegø Evezøza khanakhanakh-qa mbogó.

³³ Geté gekha ezoqām ndego, sævam-us ndego, ndego manqei-qape gigiap mbomataváp. Zapa ndógo, ndego zas khanakhanakh-qa mbogó.

³⁴ Matev menás tø-itu:mat. Yaq matev até kopó, ngæmam o mbasønakam, tuqa matavap, Evezøza-qa sasae-te mbá qambogót. Ndugu āv qambøpoév nqægo: Ndugu ndaføyamba-qapu ndógoát, neka tuqa kha neka tugu nqova, Mbumbukiam-qa vógoát. Geté sævam ndugu, zivis-us ndugu, ndugu manqei-qape gigiap mbomataváp. Zapa ndógo, ndugu zivis khanakhanakh-qa mbogó.

³⁵ No nqanek manqat, zo tøke-qa nøzø-manqaté. No ambá av nqægo, zo toke-qa nøzøgō. Geté noqa poev kandambaqape nqáneq: Zo matev eqeieqei-té qazógoát neka Evezøza-qa vozóyagát. Soqain ndøgo, zo matev menas tø-itubumat.

³⁶ Ezoqam mbasønakam-te søvøta gimbogonem, geté yaq ndego matavap geve, av nqægo, tiā, no sæva nō-okiaġ, geté ndakin ndego gematøvem, av nqægo, ndøgo eqeieqei mbā, no ndugu okieav tøgoat, zapa ndøgo, ndugu nakhei tonqogim khøuwa avønin gemømbō-nasinim, av tægoat, ság, ndego yā begó, av ndømbøe-poev. Ndigu yā benøkim. Ndøgo manqa-zapa mbaín.

³⁷ Geté ndego ekeza matavap uni ge:ve, av nqægo, no sæva nō-okiaġ, neka ezoqa ndego taqa yaq-te tøpøtøveav vógoát, neka ndego ekeza kha-qa poev to:kawaevtat, neka ndego uni te-unimanqatin av nqægo, ndøgo kopømbā, no ndugu okieav tøgoat, yaq ság. Kopømbá. Ndego sæva be-òkġ.

³⁸ Nakhoa menás eqeieqei, qo sæva toqo-òkġ, o, okieav tøgoat. Geté qanimav ndógo, qo sæva

okieav tøgoat.

³⁹ Sævam zivis zua ndemboyage, ndugu zivís namba me:tøkuát. Geté zivis tembonanim, ndugu kopømbaqapé, anganeam nøme tundaf. Khafeap mbaín. Geté ndego Klisten ezoqam begó.

⁴⁰ Geté no nqæmatavap, tuqa khanakhanakh ndømøløví, ndugu ngæmam sekemba tugoat. Nqanek noqá mataváp. Geté até nó-a, Mbumbukiam-ge Nqova ngenømbû:gú, no mokhote.

8

Lou-qa yaq-te, khape mbumbuk-te gi-aumatun

¹ Zo søvakha-qa yaq-te qazøtøndo-bevøpem, tae khøuiap mbumbuk-te gi-aumatun, yaq ezoqa sasa ndølogin, taqa yaq-te, noqa qavøiwat nqánek: Unimanqatín. Ni mizi:nøtén. Ni ate nqazi:gu nøtenat nqanígú. Geté qateqat mba taqagoat, yaq ndøgo soqoté-khambuvupát. Geté matev-qape, niqa Klisten matev-te nqani-tøkee, kuku matév.

² Ezoqa nøme ndematavap av nqægo, teqa otevat kandambā, ndøgo ni āv qaninømánd nqægo, ndego otevat ndapeáv, av te:ndapín.

³ Geté gekha ezoqām ndego, kuku ndømbogo Mbumbukiam-te, Mbumbukiam møndæ-otév ndego.

⁴ Søvakha-qa yaq-te, khape mbumbuk-te gi-aumatun, ni mizi:nøtén, nginik uni mbumbuk-ín mbá. Mbumbukiam kopo me:gó. Nøme mbaín.

⁵ Gigiap nqâgó, ezoqa “mbumbuk” ndi:zæza, manqei-qape-te nqanek o yan ova nqo:go. Unimanqatín. Mbumbuk neka evezøza-za av ngi:gu kopoáv.

⁶ Geté ni mizi:nøtén, Mbumbukiam sate ndégo, nigi Tat, ndego gigiap ate nqægo gekhakheinam neka ni teqa nqaziyage. Neka Evezøza sate ndégo, Yesu Keliso, te mokho-te, Mbumbukiam gigiap ate nqægo gekhakheinam neka ni te mokho-te nqaziyage.

⁷ Geté ezoqa nøme zøtezateáv. Ndigu mbumbuk gèzømbe-meá. Yaq ndigu søvakha tilogat, ndøgo khape mbumbuk-te go:aomem, ndigu āv giní-matavupát nqægo: Khape mbumbuk zua zømbé-tabupít. Yaq nakémbá, ti-te ndigu soqáin, lou av nqægo toqolog.

⁸ Geté unimanqatín. Ni kopømba mbáin, lou zapaya, Mbumbukiam-qa bøi-te tizi-ndaføyambanen. Oskiá ndøgo, lou nøme tizilog o logeav tøgoat, ndøgo kopømbá, Mbumbukiam-qa bøi-te.

⁹ Geté aiyá qagó. Soqáin ndøgo, zo lou nøme tozolog, taqa yaq-te ndozo-matavap, khafeap mbáin, yaq zo ndigu ezoqa nøme vozó-itüb, ndigu unimanqatin-te bazaføgakh mbain ndigu, yaq zoqa matev, tiqa Klisten matev-te tøkhaosam, vø-o:āz.

¹⁰ Qo qakezan mòqote-qatéq, khape mbumbuk, ndigu khokhó. Geté Klisten ezoqa nøme teqamekh, qo khape mbumbuk-qa khoev-te toqo-qotat, lou voqólōg, ndego oteveav ndøgo, ndigu uni mbumbuk-ín mbā, yaq até ndegó-a, lou

segélóg, ndøgo khape mbumbuk-te gi-aomem.

¹¹ Yaq av nqægo, qo ndego ezoqam qoqa qateqat soqoté-ngi:ú, ndego teqa unimanqatin-te bazaføgakh mbain ndego. Geté gëmbo-mataváp. Keliso até te zapaya ndégo, tenenaním.

¹² Qo Klisten qafuap, matev nøme-te toqo-itub, ndøgo ndi:matavap, soqain, yaq qo manqa-zapa qógó, ti-te. Yaq av nqægo, qo ate Keliso-té-a, manqa-zapa qógó.

¹³ Yaq nakémbá, nogi Klisten nøfuap, noqa lou loge zapaya, tiqa unimanqatin-te amba ti-o:azin, yaq no søvakha nango nólogák, noqa yage-te ate nqægo. Zapa ndøgo, soqain ndøgo, nogi Klisten nøfuap, manqa-zapa-te tæ-itub.

9

Pol sasae-te fia upøgimav ambá genegoám, geté ndego khanakhandkh

¹ Ge zô, ndozo-matavap? No kopømba mbaín, gekha matēv ndøgo, Mbumbukiam ndenøtake, amba sa tæmatanamín? No kopømbaqapé. Neka gê, no Keliso-gê u-anēm mbà? No nqægó. Neka gê, no Yesu ometeáv, ndego nigi Evezøza? No mðe-omét. Neka gê, ndøgo noqâ sasae zapayá mbà, zo Evezøza ndozo-unimanqatinat. Av taoká. Ndøgo noqá sasae zapayá.

² Ezoqa nøme ndimatavap, no Keliso-gê u-anēm mbā. Geté zo mðzøte-zøtéz, no unimanqatin

Keliso-gé u-aném. Zapa ndógo, zo Evezøza ndozo-unimanqatinat, zo noqá khakhatáp, av nqægo, no unimanqatin Keliso-gé u-aném.

³ No ndigu ezoqam, ndigevenoat, āv qazømbé-qavøiú nqægo:

⁴ Ge zô, ndozo-matavap, no neka Banabas, ni Mbumbukiam-qa sasae nqeigu, amba niqa yaq-fia lou vøtilogin-a, ibøkha vøti-izamin, ndógo ambá eqeieqeí mbà? Av taoká. Ndógo ambá eqeieqeí.

⁵ Neka gê, ni amba tøni-poein, ni kopømba mbaín, amba Klisten sakheis teizøkimin neka namba vøti-okhoín, av ndigu Keliso-gi u-anim nøme neka Evezøza-gi emekheis neka Pita gi:goatun? Av taoká. Ni ambá kopømbaqapé, ni tøni-poein.

⁶ Neka ge zô, ndozo-matavap, no neka Banabas, ni amba sasae nøme goneav teigonin, av ezoqa nøme gi:goatun, ndógo eqeieqeí mbà? Av taoká. Até ní-té-a, ndógo ambá eqeieqeí, ni sasae nøme goneav teigonin.

⁷ Gê, nakhag ezoqa tígu, ndigu yage nonqo, sasae nøme gigoatun? Neka gê, khae ogekham ezoqa tígu, ndigu ekeza avøe gigiap logemav ndigu? Neka gê, kao keoge ezoqa tígu, ndigu ekezan, kao-qa tete logemav ndigu? Av taoká. Matev av nqægo, mbaín.

⁸ Manqat ndógo, no nqæmanqate, ambá av nqægo, manqei-qape ezoqam-qā matavap-te mbā qando-fakhatē. Av taoká. Até Mbumbukiam-qá guguna manqát-a, Mozes gini-etoam, gè-unimanqatinát, noqa manqat.

⁹ Ndógo āv qane-peawáp nqægo, “Qo kao-qa

manqa-nqa, mbolovønám, wit tag koqogim sasae tugoat.” Ge zô, ndozo-matavap, Mbumbukiam ndego kao mba zômatavupam, yaq ndego manqat ndøgo tene-ein?

¹⁰ Av taoká. Geté ndego ni nimatavupám. Unimanqatín. Manqat ndøgo, nqapeawap, ni zapayá qane-peawáp. Zapa ndøgo, gekha ezoqām ndego, ezoqa nøme-qa khæ tekha neka gekha ezoqām ndego, avøe gigiap tepea, ndigu tonotazá ndøgo: Khæ eve, avøe gigiap nøme ndøzø-etoám, tiqa yaq-fia.

¹¹ Ni zo Mbumbukiam-qa Manqat qati-zømesimat, ni andé tege Nqova-qá avøe gigiap me niti-ogeakhát, zo mokho-te. Yaq ge zô, ndozo-matavap, ni sasae qatigoam, zo yaq gigiap-qase tozoni-etoam, ndøgo kopømbâ mbaïn?

¹² Gê, zo ezoqa nøme ndozozø-tøkee, ndigu Mbumbukiam-qa Manqat ndi:zømesim, yaq zo ni kopømba mbaïn tozoni-tøke? Ni sasae kandambá qeigoam, zo mokho-te. Geté ni einiáv av nqægo, yaq-fia bânindapēm. Ni yage føgakh-qape sèindapét. Zapa ndøgo, soqain ndøgo, ezoqa niqa yaq-fia manqat zapaya, amba Keliso-qa Manqat Mbomambaqape tisanqawemín.

¹³ Ge zô, møzøté-zøtez? Ezoqam ndigu Mbumbukiam-qa khoev-te ndisasaeat, ndigu loge gigiap ndøgo ti-upøgimatún. Neka ndigu ezoqam, Mbumbukiam-te søvakha gigiap ndiløvusam, nøme ndøgo, tiqá.

¹⁴ Yaq matev até kopó. Evezøza manqa āv

ginimbi-løvuá nqægo: Gekha ezoqām ndigu, ezoqa Manqat Mbomambaqape ti:zømesimat, ndigu yaq-fia bè-upøgím, tiqa yage nonqo.

¹⁵ Geté no manqatemáv av nqægo, no yaq-fia bànøndāp, zapa ndōgo, no zo mokho-te sasae kandambā nqægot. Neka no nqanek manqat ambá ta zapaya ndōgo tøte-peaomīt, no yaq-fia ndapeqa nøtegō. Av taoká. No ezoqam-te tambeáv. No andé khambuváp, taqa yaq-te. Neka no poeveáv, ezoqa nqanek khambuvap matev tinø-ngi:nam. No bātøkhæ-naním.

¹⁶ Geté no ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat nqate-zømesim, taqa yaq-te, no kopømba mbaín, tøte-khambuvupat. Zapa ndōgo, nqanek sasae, Mbumbukiam ndøvé, no-te. No bànøgót. No ndæmø-soqoenín, no ezoqa Mbumbukiam-qa Manqat amba zømesipøteav tægonin.

¹⁷ No nqanek sasae amba nøkeza poev-te mba tægoatin, yaq no ambá kopømbá. Yaq-fia ndændapín. Geté nqanek sasae, no Mbumbukiam nø-etoám. Nakhoa mbaín, sa tæ-ivav. Oskíá ndøgo, yaq-fia tændap o ndapeav tøgoat.

¹⁸ Av tægoat ndægo, yaq gê, noqa yaq-fia gekhâm? Noqa yaq-fia sa nqáneek: No ezoqa Manqat Mbomambaqape, yaq-mbá sôté-zømesím neka no yaq-fia upøgimáv, ta sasae-te.

Pol ezoqa ewaqape-te, é-møndømø-tigi-ezoqam-ev-ín

¹⁹ No ezoqam-gé sasae ezoqám mbá. Geté no møemø-ezoqa-ewaqape-gé-sasae-ezoqam-en-ín. Zapa ndōgo, no ezoqa ewaqape, Keliso-te yozoot-qa nogó.

²⁰ Zu ezoqam-te, no mðemø-Zu-ezoqam-én. Unimanqatín. No ambá av nqægo, Mozes-qā guguna manqat mokho-tē qatu:gū. Geté no ti-te mðemøzø-Mozes-qa-guguna-manqat-paev-ezoqam-én. Zapa ndøgo, no ndigu ezoqam, Mozes-qa guguna manqat mokho-te ndu:gu, Keliso-te yozoat-qa nogó.

²¹ Neka bawan vini-ak, ndigu Mozes-qa guguna manqat mokho-te goneav ndigu, no mðemøzø-Mozes-qa-guguna-manqat-goneav-ezoqam-én. No nøkezan, ambá av nqægo, Mbumbukiam-qa guguna manqat mokho-te goneāv. Av taoká. No Keliso-qá guguna manqat mokho-té qatu:gú. Geté no ndigu Keliso-te yozoat-qa nogó, ndigu Mozes-qa guguna manqat mokho-te goneav ndu:gu.

²² Ti-te ndigu, unimanqatin-te bazaføgakh mbain ndøgo, no mðemø-bazaføgakh-mbain-ezoqam-én. Zapa ndøgo, no ndigu Keliso-te yozoat-qa nogó, ndigu unimanqatin-te bazaføgakh mbain ndøgo. Unimanqatín. No ezoqa ewaqape-te, mðemø-tigí-ezoqam-én. Zapa ndøgo, noqa poev kandambaqape nqáneq: Nø ande gekha nakhoa me tæqeiv, ndigu Keliso-té qatøyozó.

²³ No nqanek matev ate ndægo, Manqat Mbomambaqape zapayá qategoatún. Yaq até nó-a, matev mbomømboma batē-upøgim, ndøgo Manqat Mbomambaqape ndæmanqate.

Ni bazaføgakh-us bizibøitít, atema yaq-fia bizimø-ndapem

²⁴ Ge zó, møzøté-zøtez? Bøiat-te, ezoqa kopoáv gibøinin, gififingimin. Geté ezoqa kopo mba

mo:megeín, yaq-fia vōndapin. Yaq nakémbá. Zoqa Kliten matev-te, bazaføgakh-us ndøbøitit, atema yaq-fia vømø-upøgim.

²⁵ Gekha ezoqām ndigu, bøiat-te gififingimin neka yaq-fia upøgim-qa ndigu, ndigu kha-qa poev matev gèvoanemín, bazaføgakh vø-asazin. Geté unimanqatín. Ta yaq-fia ndøgo, gindapemín, ate nonqo gigiáp mbá. Geté ni nqazi-bøitit, yaq-fia ndøgo tizimø-ndapem, gemø-lanqayák. Ndøgo mi-avmiáv.

²⁶ Yaq nakémbá, no ambá av nqægo, khokho sæteitit. Geté no megemege-te, kha-mba nomb-ovét. Neka no andé kupundam ezoqám. No pingim khokho sa nqagimáv.

²⁷ No andé nøkeza kha me nøte-khanæmét, neka noqa poev pæv-qa nombogó. Soqain ndøgo, no ezoqa nøme mba tæzø-manqatat, ndaføyamba ndøbøitit, gete no nøkezan ndaføyamba teitiav tøgoat, yaq yaq-fia ndapeav vøegoāt.

10

Matev vinivinimba, Izlael bawan-ak-te qafakhanumam, ndøgo ni guguna nonqó

¹ Nøfuap! Zo nigi atanakha-zapazapa-za zozø-matavupát, ande gekha matev me zømbé-fakhanumam. Mozes gimbopavat, ndigu ate gi:goam, ozoz mokho-té gunu:goám, neka ndigu ate gi:goam, kewan-te vømøtanqa.

² Neka ndigu ezoqa ate gi:goam, ozoz mokho-te gu:-apat neka kewan-te gitanqa, andé ibøkha iz me me:ndapém, vømø-Mozes-gi-paev-ezoqam-ez.

³ Ezoqa ewaqape, lou kopo me:logám, Mbumbukiam gezø-etoumam.

⁴ Neka ndigu ibøkha kopo vøe-izumam, ndøgo Mbumbukiam gezø-etoumam. Ta ibøkha ndøgo, køi-té qando-fakhatám. Ndigu køi, namba me:okhoám. Ta køi ndigu, Kelisó.

⁵ Geté ezoqa kopoáv, Mbumbukiam khanakhanakh mbaín, ti-te. Yaq ndigu gèpakhaetám. Ezoqa peakha mba mu:-osupát, Sainai leg-av mangei-te ndøgo.

⁶ Nqanek matev ate qægoam, ni guguna nonqo ndøfakhanám. Soqain ndøgo, ni manqa-zapazapa-te poev tønigoat, av ndigu qazømbe-goam.

⁷ Zo khape mbumbuk zøkhanakhanàkhát, av ndigu ezoqa nøme gi:matønømem. Taqa yaq-te, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo, “Ndigu ezoqam gèqonáv, lou loge matev neka izam matev vøgonem. Yaq giwan, tae khøuwiap mbokhanakhanakhém, vø-ogiam.”

⁸ Até mambe matév-a, ni bizigú, av ndigu ezoqa nøme gi:goam. Gèmbomataváp. Mbumbukiam yaq-flia ndótá, ti-te ndigu, matev gigonem. Ta khøuwa kopo-te ndøgo, ezoqa kopoáv gipakhaez. Ate gi:goam, tuenti-tri taosen ezoqám.

⁹ Ni Keliso khamasim-te bizi-àwám, av ndigu ezoqa nøme, Mbumbukiam khamasim-te gi:veem.

Ndigu waza ndøfoqobám, vøpakhaez.

¹⁰ Neka Mbumbukiam-qa, manqa ndøpònqóm, av ndigu ezoqa nøme gi:gonem, yaq ndego enzol ezoqam, ezoqa løvøte ndezø-etoam, vøndōwav, ezoqa pakhapakha vøzøkhana.

¹¹ Nqanek matev ate qægoam, ti-te qafakhanumam, ni guguna nonqo ndøfakhanumám. Tønepeawáp ndøgo: Ni gè:guguná, ni ndakin vaev khøuwa-te nqaziyage.

¹² Gekha ezoqām ndego, ndematavap, av nqægo, no bazaføgakh-us noyā, ndego aiyáv geabegó. Soqáin ndøgo, tebøiav.

¹³ Khamasim matev nøme fakhaneáv, zo-te. Satø ndøgo, ezoqam-te oskia qafakhanumatun. Mbumbukiam, ndego unimanqatin ezoqám. Ndego khamasim matev nøme sa gembótakák, zo-te tøndo-okhoat, ndøgo zo kopømba mbain tøgoat, ndaføyamba tozo-waniapat. Geté khamasim matev tøzø-fakhanumat, yaq ndego zo bazaføgakh zø-etoumát. Yaq zo kopømbaqapé, ta khamasim matev-te ndøgo, føgøføgakh zówaniapat.

Ni kopømba mbain, Mbumbukiam-anim neka khape mbumbuk namba tizi-tøkuatat

¹⁴ Yaq nakémbá, nogi nøfuap mbomømboma, zo khape mbumbuk neka tae khøwiap vizap matev, møe zombónayát.

¹⁵ Zo ezoqam, no nqanek manqat nqazø-manqate, zo matavap loloakh-ús. Yaq nakémbá, zo zøkezan vøgeveaném, noqa manqat eqeieqéí tøpøtegó-a.

¹⁶ Gømbo-mataváp. Ibøkha ndøgo, Evezøza-

qa lou loge matev-te qazi-izumatun neka Mbumbukiam-te ike manqat vizi-manqatatun, ndøgo ni Keliso-qá kóuk namba me:tøkunuín. Neka flawa ndigu, qazi-mbegimatun neka vizilouzin, ndigu ni Keliso-qá khá namba me:tøkunuín.

¹⁷ Ndøgo lou kopó, ni qazi-logatun. Yaq nakémbá, oskiá ndøgo, ni ezoqa kopoāv, ni kha kopó. Zapa ndøgo, ni ate nqazi-gu, lou kopo zi:logé.

¹⁸ Zo Izlael ezoqam zozø-matavupát. Ndigu søvakha gilogin, ndøgo Mbumbukiam-te giløvutumatum, ndigu Mbumbukiám namba me:tøkuzuín.

¹⁹ Av tægoat ndægo. Yaq gê, ezoqa nøme søvakha gigiap, khape mbumbuk gizø-løvusumatun, ndigu unimanqatin mbumbuk zøløvusumatun? Neka ndigu mbumbuk, unimanqatín mbumbùk?

²⁰ Av taoká! Geté søvakha gigiap, ndigu khape mbumbuk gizø-løvusumatun, ndigu nqova soqøsoqa zøløvusumatún, ambá ndego, Mbumbukiam-anim. Yaq no poeveáv, zo nqova soqøsoqa namba tözøte-tøkuatat.

²¹ Zo kopømba mbáin, menas-te tozo-waniapat, Evezøza-qa lou loge matev-te, ibøkha tozo-izumat, neka ibøkha nøme vozó-izamat, ndøgo nqova soqøsoqa gizø-aumatun. Neka zo kopømba mbáin, Evezøza-qa lou-qase-te, lou tozologat neka nqova soqøsoqa-qa lou-qase-te, lou vozólogát.

²² Soqáin ndøgo, ni Mbumbukiam qaqa tizimbo-løzem. Ge zô, ndozo-matavap, niqa bazaføgakh,

teqa bazaføgakh ndømóløvu? Av taoká. Gemóløvuák.

Gekha matēv ndøgo, ni tizi-matønumat, Mbumbukiam-qá iz bete-eqawát

²³ Ezoqa nøme, āv gini-manqaté nqægo, “Ni-te khafeap mbaín. Matev ate ndægo sizígoát.” Unimanqatín. Ni-te khafeap mbaín. Geté matev nøme, giní-tøkeák, niqa yage-te. Neka matev nøme, ni Klisten bawan giní-tøkeák, niqa unimanqatin-te bazaføgakh-us tizi-waniapat.

²⁴ Zo zøkeza kha mba mbomatáváp. Geté ezoqa nøme zozø-matavupát.

²⁵ Gekha søvakhā ndøgo, maket-te giwiatun, zo kopømbaqapé, sozólogát. Neka zo khapé mbøe-matáváp, av nqægo, ndigu khape mbumbuk-te peté-aomem-a?

²⁶ Zapa ndøgo, Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-eín nqægo, “Manqei-qape neka gigiap ate nqægo, manqei-qape-te nqago, ndøgo Evezøza-qá.”

²⁷ Ezoqa nøme, ndego unimanqatinteav ndego, zo lou loge manqat tezø-ein, teqa khoev-te, yaq zo okho-qa tozogoat, lou ate ndægo, sègelóg ndøgo, ma ndego tezømbe-etoam. Zo khapé mbøe-matáváp, av nqægo, zo manqa-zapa pøzøté-gonēm penømakhaya, ta søvakha ndøgo tozologem.

²⁸ Geté ezoqa nøme tezø-ein, av nqægo, “Nqanek lou mbumbuk-tē ginø-awēm,” yaq zo ndølog. Zo ndégo tøzøtégoát, ma manqat gezømbe-ein.

²⁹ No einiáv av nqægo, zo manqa-zapa zøgonēm, tozolog. Geté no ndégo tæmbøe-manqaté, ndego

ezoqam, ma manqat gezømbe-ein. Soqain ndøgo, ndego tematavupat, av nqægo, zo manqa-zapazapa zogõt, te namba.

Eisa, ezoqa nøme taqa yaq-te tepeté-manqate-a, “Gekha zapá, ezoqa nøme-qa matavap-te, sa tæmbotambam? Kopømba mbaín.

³⁰ Neka gê, no Mbumbukiam lou-qa yaq-te ike manqat nqæmbo-manqate, yaq gekha zapá, noqa manqa ndigeveam?”

³¹ Noqa qavøiwat taqa yaq-te, nqáneek: Gekha matêv ndøgo, tozogoat, zo lou tozologat o ibøkha tozo-izumat, zo matev ndøgo tozógoát, Mbumbukiam-qa iz tæ-eqatat.

³² Oskia ndøgo, Zu ezoqam o Glik ezoqam o Mbumbukiam-gi bawan ezoqam tigoat, zoqa matev, ndigu tiqa unimanqatin-te bekhaòsám, vø-o:ãz.

³³ Zo ãv qane-matanám, av no nqate-matanam. No ezoqa ewaqape, matev eqeieqei gone-qa nøzøgó. No ambá av nqægo, nøkeza kha mba nøteqevi. Geté no ezoqã nøme nøtegó, ndigu khandi betëndapem.

11

¹ Zo noqa matev, ãv tozombøé-pavát, av no Keliso-qa matev nqæmbøe-paev.

Kawa gutam-qa yaq-te, guligulim-te

² No khanakhanákh, zoqa yaq-te. Zapa ndøgo, zo noqa manqat miavmiav zombo-mataváp, neka

matev ate ndægo ndōzōmbō-pāēv, ndøgo no qate-zømesimam.

³ Geté no zo zøtezat-qa nøzøgó. Keliso, ndego anganeam-gé kawá, neka anganeam, ndego sævam-gé kawá, neka Mbumbukiam, ndego Keliso-gé kawá.*

⁴ Gekha anganeām ndego, teguligulim o Mbumbukiam-qa manqat tevevezam, ndego teqa kawa tegutav, ndego tege kawa mivi mbó-etoám, Keliso.

⁵ Geté gekha sævām ndugu, tuguligulim o Mbumbukiam-qa manqat tuvevezam, yaq ndugu kawa gutøveav tugoat, ndugu ekeza kawa mivi mbó-etoám. Zapa ndøgo, ndøgo andé izum me me:-agáz.

⁶ Gekha sævām ndugu, kawa gutøveav tugoat, ndugu sà bemá, até izu bēqogaz. Geté sævam ndugu izum tuqogaz o tu-agaz, tu-te ndugu, mivi-ús. Yaq nakémbá, ndugu kawa yà begutáv.

⁷ Geté anganeam kopømba mbaín, kawa tegutav. Zapa ndøgo, ndego andé Mbumbukiam-qa bugug me me:keogé. Te mokho-te, andé Mbumbukiam-qa iz kandambaqape neka bazaføgakh qoteqeiví. Geté sævam mokho-te, andé anganeam-qa iz kandambaqape neka bazaføgakh qoteqeiví.

⁸ Mbumbukiam ezoqam gekhakheinøvem, ndego ambá av nqægo, anganeam sævám gene-khakheinøvém. Geté ndego sævam, anganeam-qa khá gene-khakheinøvém.

11:3 11:3 Gen 3:16; Ef 5:23   * **11:3 11:3** Manqat mokho nøme nqáne: Keliso, ndego anganeam-gé zapá, neka anganeam, ndego sævam-gé zapá, neka Mbumbukiam, ndego Keliso-gé zapá.   **11:7 11:7** Gen 1:26-27   **11:8 11:8-9** Gen 2:18-23

9 Neka Mbumbukiam ambá av nqægo, anganeam sævam zapayá gene-khakheinøvēm? Geté sævam anganeam zapayá gene-khakheinøvém.

10 Yaq ta zapaya ndøgo, neka enzol ezoqam zapaya, sævam kawa gutam nonqo be-uzú, tuqa kawa-te, Klisten wambap-te tuguligulim o Mbumbukiam-qa manqat tuvevezam. Ndøgo tuqá khakhatáp, av nqægo, ndugu iz ndømbôgó, av tuimatanam.†

11 Gëmbo-mataváp. Evezøza mokho-te, sævam anganeam-té gunø-vintøvé, nekā anganeam sævam-te ndō:vintøvé.

12 Unimanqatín. Sævam anganeam-qa khá guni-khakheinøvém. Neka anganeam, sævam-té gendo-fakhanín. Geté nginik ezoqa menas, Mbumbukiam ndøkhakheinøvém.

13 Zo zøkhapús sozombó-matøvemém. Gê, ndøgo eqeieqeí, sævam ndugu kawa gutøveav tøgoat, Mbumbukiam-te tuguligulim?

14 Até niqá matév-a, āv qaninømánd nqægo: Anganeam-te mivi-ús, izu loloakh timbogoat.

15 Geté sævam ndugu izu loloakh timbogoat, tu-te ndugu qanimáv. Zapa ndøgo, tugi izum andé kawa gutam nonqo me mbøegó.

16 Geté zo ezoqa nøme, taqa yaq-te manqa itumbam-qa tozogoat, no sa nqáneq qazø-eín: Ni

---

† **11:10 11:10** Nqanek manqat-qa mokho, elavøqase føgákh, Glik manqat-te. Ezoqa nøme, āv gini-mataváp nqægo: Kawa gutam nonqo, nqáneq qane-manqaté. Até sakhéis-a, iz ndøndapém, guligulim-te Mbumbukiam-te tiguligulimat neka teqa manqat vøvevezumāt. Geté ezoqa nøme ndimatavap, taqa mokho nqáneq: Sævam anganeam mokho-té gunu:gú. Neka nøme ndimatavap, mokho nqáneq: Sævam yakhapús, tømbo-pøovat, tuqa kawa tugutav o gutøveav tøgoat.

neka Mbumbukiam-gi bawan vinivinimba, matev nøme mbaín, taqa yaq-te.

Evezøza-qa lou loge matev-qa yaq-te
(Met 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20)

¹⁷ Matev nøme-qa yaq-te, no ndakin manqa tæzø-løvua, no khanakhanakh mbaín zo-te. Zapa ndøgo, zo qazo-møvabín, zoqa matev soqáin. Ndøgo zo gængiæzoát, ambá av nqægo, gèzøtøkeē.

¹⁸ Bugukhokhof nqáneq: No āv qate-ewág nqægo, zo qazo-møvabín, zo mokho-te iziz matev zømbu:gú. No nqæmatavap, manqat nøme qæ-ewag, taqa yaq-te, unimanqatín atøgó.

¹⁹ Unimanqatín, iziz matev nøme, zo mokho-te ndøfakhate, ndøgo egeieqei. Ndøgo ni tønínømand ndøgo, gekha ezoqām ndigu, nakhoa egeieqei-te ndiwaniap.

²⁰ Zo qazo-møvabín, lou vozølogín, zo ambá av nqægo, Èvezøza-qā lou løge matev zogonemín.

²¹ Zapa ndøgo, zo qazo-møvabín, ezoqa nøme lou loge sège-ngazemín. Yaq av nqægo, ezoqa nøme ifiifin-us oskia ndøgoát. Geté nøme ndigu, lou khápeme:-logín neka waen khape vøe-izamin, kawa vøzø-okí-in.

²² Gê, zo khoev mbaín, ma lou tøzøte-logat neka ibøkha vøzøté-izumāt? Zo ndigu ezoqam, zo mokho-te gigiap mbain ndigu, mivi qazozø-etoumatun, zo Mbumbukiam-gi bawan ezoqam, khasøkhasis zøtezæzá. Ge zô, ndozo-matavap? No khanakhanakh manqat nøzø-eín, taqa yaq-te? Av taoká. No khanakhanakh mbaín, taqa yaq-te.

²³ Manqat ndøgo, nigi Evezøza-te qændap neka zo qazø-etoam, nqáneq:

Ta lova ndøgo, Evezøza Yesu, tege paev ezoqam kopo sa gemboqambun, flawā gendāpāz,

²⁴ Mbumbukiam-te ike manqat vø-ein, sasa ndømbegim, gezø-ein, “Nqanek noqá khá. Ndøgo zo nonqó. Zo matev āv tønégó. Yaq no zonømbé-matøvememát.”

²⁵ Yaq lou gumulog, até izam nonqó-a, vøndap, waen-ús, sasa ndø-ein, “Nqanek waen, ndøgo Mbumbukiam-qá poev ndakinák, ndego tegi ezoqam namba, noqa kouk mokho-te ge-unimanqatin. Zo matev āv tønégó. Gekha khøuwā ndigu, zo nqanek ibøkha tozo-izumat, zo no zonømbé-matøvememát.”

²⁶ Gekha khøuwā ndigu, zo nginik flawa to-zolouzat neka nqanek waen vozó-izamāt, zo Evezøza-qá løvøte-qa yaq-té zøté-zømasát, atema ekezan vøgeāv.

²⁷ Yaq nakémbá, gekha ezoqām ndego, ta matev-qa mokho-qa yaq-te matavapøteav tøgoat neka nginik flawa sa vølóuz-a, Evezøza-qa waen sa vø-iz, ndego Evezøza-qá kha neka kouk-qa yaq-te manqa-zapa ndøgót.

²⁸ Yaq nakémbá, ezoqa ekeza matev bètøkhæ-geveá, váev nginik flawa telouz neka nqanek waen vø-iz.

²⁹ Zapa ndøgo, gekha ezoqām ndego, nginik flawa sa telouz o waen sa te-iz, neka Evezøza-qa kha-qa mokho matavapøteav vøgoāt, ndego ekeza kha, manqa ovøyam-té genøvé.

³⁰ Yaq nakémbá, zo mokho-te nandav, ezoqa kopoáv, bazaføgakh mbaín neka enqoni-ús neka nøme ndigu møndø-pakhaéz.

³¹ Geté ni nikeza matev amba tizi-geveanemin, yaq ni Mbumbukiam viniv matev av nqægo ambá giní-etoamák.

³² Geté ta viniv matev mokho-te, ni nqazi-ndape, Evezøza ni gè:guguná. Ndego ni nakhoa egeiegei-te ambam-qa nigú. Soqáin ndøgo, ni manqei-qaape ezoqa nøme namba, manqa ovøyam kandambaqaape-te, viniv kandambaqaape tizimø-ndapem.

³³ Yaq nakémbá, nogi nøfuap, zo tozo-møvabat, Evezøza-qa lou loge matev tozo-gonemat, ezoqa nøme-qa, vðzømbøkhæ-kewagát.

³⁴ Geté gekha ezoqām ndego, ifi tømbovinat, ndego lou khoev-té geabetøndokhæ-lóg. Soqáin ndøgo, Mbumbukiam-qa manqa ovøyam tøzfakhan, zoqa møvøna matev zapaya.

No ndakin taqa yaq-te, manqat nøme mbaín. Nøme ndøgo tæzømbé-ovøyám, no zo-te tøtøndonav.

12

Nqova Mbomambaqaape-qa matev vinivinimba, ndego ezoqa ndezø-etoam

¹ Nøfuap! No ndakin Nqova Mbomambaqaape-qa etoam matev-qá yaq-té qazømbé-qavøiú, zo qazonømbe-bevøpem. No poeveáv, zo taqa yaq-te zøtezateav tøgoat.

² Zo møzøte-zøté, zo Keliso unimanqatinteav qazogoam, zo khape mbumbuk ndø-itubát. Geté

ndigu khandi mbumbúk mbá, neka manqat manqatemáv. Yaq ndigu zo vōtubumam.

³ Yaq nakémbá, no zo zōtezat-qa nōzōgó: Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-ge Nqova Mbomambaqape tembōigoat, ndego kopōmba mbain, te-ein, av nqægo, “Yesu bèsōqoēv.” Neka ezoqa kopōmba mbain te-ein, av nqægo, “Yesu ndego Evezōzā,” ndego Mbumbukiam-ge Nqova mbain tōgoat.

⁴ Matev ndōgo, Nqova Mbomambaqape ezoqa ndezō-etoam, ndōgo vinivinimbá. Geté Nqova ndego, kopó.

⁵ Neka sasae ndōgo, Evezōza-qa nqazi-matanam, ndōgo vinivinimbá. Geté Evezōza, ndego kopó.

⁶ Neka matev ndōgo, Mbumbukiam ezoqa mokho-te ndu:matanam, ndōgo vinivinimbá. Geté ndego Mbumbukiam kopó, ndego matev ate ndægo, ezoqa ewaqape mokho-te ndu:matanam.

⁷ Gekha matēv ndōgo, Nqova Mbomambaqape ezoqa vinivinimba ndezō-etoam, ndōgo Klisten bawan ezoqam ate ndi:gu-qá tōke nonqó.

⁸ Ezoqa nōme, Nqova Mbomambaqape matavap loloakh zō-etoumatún. Yaq ndigu manqat matavap loloakh-us ndōmanqatatún.

Neka ndego Nqova kopo, ezoqa nōme zōtezat vōzō-etoumatun. Yaq ndigu ta zōtezat-te ndōgo, ezoqa zōmbe-tōké.

⁹ Neka ndego Nqova kopo, ezoqa nōme unimanqatin matev vōzō-etoumatun.

Neka ndego Nqova kopo, ezoqa nōme, ezoqa khakhæzat nonqo, bazafōgakh vōzō-etoumatun.

10 Neka ezoqa nøme, ndego umingiap matev gone nonqo, bazaføgakh vøzø-etoumatun.

Neka ezoqa nøme, ndego Mbumbukiam-qa manqat vevezam matev vøzø-etoumatun.

Neka ezoqa nøme, ndego zøtezat vøzø-etoumatun. Yaq ndigu segé:zøtéz, av nqægo, matev nøme, Nqova Mbomambaqape-tē qando-okhō, ó, nqova soqaqape-tē qando-okhō.

Neka ezoqa nøme, ndego manqat vinivinimba-te manqate matev vøzø-etoumatun.

Neka ezoqa nøme, ndego nqanek manqat vinivinimba-qa mokho, ezoqa nøme oyøyam matev vøzø-etoumatun.

11 Nqanek matev ate nqægo, Nqova kopo ndøsasaéat. Av ndego ekezan, eqeieqei nde:qeivi, ezoqa segezø-etoumát, matev.

Ni Klisten ezoqam ate nqazi:gu, ni Keliso-qa khá

12 Ezoqam-qa kha kopó. Geté ta kha-te ndøgo, kha bunøzap vinivinimbá. Kha bunøzap vinivinimba ambá qanegó, geté kha kopó. Keliso-qa yaq-te, matev até kopó. Ni Klisten ezoqam vinivinimbá. Geté ni ate nqazi:gu, kha kopó.

13 Ni ezoqa vinivinimbá. Nøme ndigu Zu ezoqám, neka nøme ndigu Glik ezoqám. Nøme yaq-fia mbain sasae ezoqám, neka nøme ndigu, nqonqotøzat ezoqám. Geté ni ate nqazi:gu, Nqova kopo mokho-te, ibøkha iz kopo zi:ndapém, neka vizimø-kha-kopo-en. Mbumbukiam ni ate nqazi:gu, Nqova Mbomambaqape kopo nimbi-etoám, ni ande ibøkha me vizi:-izim.

14 Ezoqam-qa kha, ambá av nqægo, kha bunøzu kopo mba me:gō. Geté gigiap vinivinimbá, nqani-bunøzap.

15 Gê, zenda tokhotapakh amba manqat tø-einin, av nqægo, “No zenda geagim nonqō mbā. Yaq nakēmbā, no kha bunøzū mbā.” Manqat av nqægo tø-einin, yaq gê, ndøgo sekemba kha-qâ gigiáp mbà? Av taoká.

16 Neka gê, gea amba manqat tø-einin, av nqægo, “No bōī mbā. Yaq nakēmbā, no kha bunøzū mbā.” Manqat av nqægo tø-einin, yaq gê, ndøgo sekemba kha-qâ gigiáp mbà? Av taoká.

17 Gēmbo-mataváp. Kha ate nqægo, amba bōi mba tōgonin, yaq manqat amba áv khané-yogein? Neka kha ate nqægo, amba gea mba tōgonin, yaq sisip amba áv khané-vutugiamin?

18 Geté matev āv taoká, av nqægo. Mbum-bukiam ezoqam-qa kha-te, kha bunøzap vinivinimba āv tenevé, av ekeza qambøe-pøovam, neka sasae vinivinimba vømbō-etoam.

19 Kha ate ndægo, amba kha bunøzu kopo mba tōgonin, yaq kha eqeieqei ambá mbain.

20 Geté matev av nqægo: Ezoqam-qa kha-te, kha vinivinimbá ndøbunøzap. Geté kha ndøgo, kopó.

21 Bōi kopømba mbain, pingim tømbo-ein, av nqægo, “Ság, qo mbain toqogoat. No nøkhapus kopømbā.” Neka kawa kopømba mbain, zenda tokhotapak vømbó-ein, av nqægo, “Ság, zo mbain tozogoat. No nøkhapus kopømbā.”

22 Av taoká. Até ta kha bunøzap nømé-a, ndøgo ande bazaføgakh mbain me ndækeoge, ndøgo gigiap-qapé. Ta kha bunøzap ndøgo mbain tōgoat, yaq kha kopømba mbain, eqeieqei tøsasaetat.

²³ Gekha kha bunøzāp ndøgo, bugug keogeav tøgoat, ni ùni zimbøe-kewagatún. Neka kha bunøzap ndøgo, ni mivi ndøni-etoam, ni eqeieqei zigutumátún.

²⁴ Geté kha bunøzap ndøgo, bugug eqeieqei ndømbogo, ndøgo kopømbá, ni gutøveav tøgoat. Mbumbukiam niqa kha, āv gene-bunøzám nqægo: Ta kha bunøzap ndøgo, ande iz mbain me ndækeoge, iz kandakanda mbo-etoám.

²⁵ Mbumbukiam av ge:matanam ndægo, zapa ndøgo: Soqain ndøgo, kha mokho-te iziz tøgoat. Geté kha bunøzap vinivinimba, yaqyaq-a yà betøkeám.

²⁶ Kha bunøzu kopo, nqosøgeap tømbo-ewagat, yaq kha ate ndægo, sugumbú-ewagét. Neka kha bunøzu kopo, iz kandambaqape tøndap, yaq kha ate ndægo, khanakhanakh sugumú-ndapét.

²⁷ Zo Klisten bawan ezoqam-qa yaq-te, matev até kopó: Zo ate ndøzøte:go, Keliso-qá khá. Neka ezoqa vinivinimba, zo mokho-te ndu:gu, ndigu Keliso-qá kha bunøzáp.

²⁸ Klisten bawan mokho-te, Mbumbukiam ezoqam vinivinimbá ge-abam. Bugukhokhof Keliso-gí u-aním. Tiqa zita-te, manqa vevezam ezoqám. Neka tiqa zita-te, nømendim ezoqám. Neka nøme ndígu, umingiap matev ndimatanam. Neka nøme ndígu, ndego bazaføgakh gezø-etoam, enqoni ezoqa tikhakhætát. Neka nøme ndígu, ndigu ezoqa ndizø-tøkee. Neka nøme ndígu, ndigu ezoqa nøme ndizømbo-megeat. Neka nøme ndígu, ndigu manqat vinivinimba-te ndi:manqate, av Nqova Mbo-mambaqape ndezømbe-etoam.

²⁹ Ge zô, ate ndøzøte:go, Keliso-gí u-aním? O ge zô, ate ndøzøte:go, Mbumbukiam-gí manqa vevezam ezoqâm? O ge zô, ate ndøzøte:go, nømendim ezoqâm? O ge zô, ate ndøzøte:go, umingiap matev mozó-matønumatun?

³⁰ O ge zô, ate ndøzøte:go, Mbumbukiam bazaføgakh møndøzø-etoam, enqoni ezoqa tozokhakhætát? O ge zô, ate ndøzøte:go, manqat vinivinimba-te møzøté-manqatátun? O ge zô, ate ndøzøte:go, ezoqa nqanek manqat vini-qa mokho mozozø-ovøematun? Mbaín. Av taoká, av nqægo.

³¹ Geté zo bazaføgakh tønø-asøzú ndøgo: Nqova Mbomambaqape-qa matev, tozó-upøgím ndøgo, zoqa Klisten bawan ezoqam ndøzø-tøkee.

Geté matev nøme, no ndakin tæzø-ovøyam, ndøgo møndølvú, matev ate ndægo, no qate-manqatavun.

13

Matev uni qækandambaqape, kuku matév

¹ No amba bawa vini-ak-qa manqat-te o enzol ezoqam-qa manqat-te tøte-manqateín, gete no kuku mbain tægonín, yaq no manqa ambá khokhó segenø-feazuín. Mokho mbaín. Ndøgo andé kanda wag o bel wag mba me:wageín.

² Neka no amba Mbumbukiam-qa manqat vevezam-te kopømba tægonín, neka matev ate ndægo, ndøkhoneve, tøte-nøtenín, neka nøtenat nøme ate ndægo tønøgonín, neka unimanqatin matev kandambaqape tønøgonín, manqei

popotap n̄z̄ogim nonqo, geté no kuku mbain tægonin, yaq no khokhó.

³ Neka no gigiap ate nqanømbe:go, amba gigiap-av ezoqam tæz̄-etoamin, o noqa unimanqatin matev zapaya, n̄keza kha sa tænqonqotavin, ḡoinam-te tætain, v̄øe-nanimin, geté no kuku mbain tægonin, yaq noqa matev, mokho ambá mbain. Matev av nqægo, gen̄-t̄keák.

⁴ Gekha ezoqām ndego, kuku ndøm̄bogo, ndego qaqa nakhamas-te gonemáv. Geté ndego ezoqa n̄me gèz̄-t̄keatún. Neka ndego ova matev mbain. Neka ndego khambuvap matev mbain neka ekeza iz eqawatáv.

⁵ Gekha ezoqām ndego, kuku ndøm̄bogo, ndego gésapi:vák, neka ndego ekeza kha-qa yaq-te mba matavupáv, neka ndego mb̄oni nakhamas-te nqos̄geapáv, neka ndego manqa mate oskia gembó-eimák, ezoqa n̄me manqa-zapa tembogo.

⁶ Gekha ezoqām ndego, kuku ndøm̄bogo, ndego khanakhanakh mbain, matev soq̄soqa-qa yaq-te. Geté ndego unimanqatin matev mb̄øe-khaneát.

⁷ Gekha ezoqām ndego, kuku ndøm̄bogo, ndego tatak vinumáv. Geté ndego viniv sège-egawát. Ndego Mbumbukiam oskia nd̄-unimanqatintát neka te-te vó:tawāt. Neka gekha viniv nd̄ogo, tømbo-fakhanumat, ndego f̄oḡf̄oḡakh até gýát.

⁸ Kuku matev génav̄emák. Geté Mbumbukiam-qa manqat vevezam matev, segé-nav̄ém. Até manqat vinivinimba-te manqate matév-a, segé-nav̄ém. Neka Mbumbukiam ezoqa n̄me z̄øtezat vini tez̄-etoam, ta matev nd̄ogo segé-nav̄ém.

⁹ Nøtenat ndøgo, ni ndakin nqanigu, andé kopokopó. Neka ezoqa Mbumbukiam-qa manqat givevezumatun, ndøgo kopokopo mba ndøvevezumatún.

¹⁰ Geté uni matev-in tøfakhan, yaq nqanek matev vinivinimba, ibu-ibus nonqo nqanigu, ndømø-navøém.

¹¹ No nakhasam qategoam, no manqa āv tøte-manqatám, av nakheis ndi:manqate. Neka noqa matavap, āv tønømbe-goám, av nakheis ndi:matavap. Neka no matev āv tøte-geveatám, av nakheis ndi:gevewat. Geté ndakin, no møekhouwén, vøe-anganeam-en, neka nakheis-qa matev vøe-ivav.

¹² Niqa nøtenat ndakin bavokho-qapé mbá. Ndøgo ate av-té, qakeza bugug ibøkha-te toqo-qeiv. Gò:-ototáp. Geté vaev-te, ni abugug zíwambám, Mbumbukiam namba. No ndakin nøtenat khapémhá. Geté vaev-te, unin-qape, ndømenøtén, kopømba av-té, no ndakin Mbumbukiam ge:-otev.

¹³ Nqanek matev misika, unimanqatin matev, neka Mbumbukiam-te vintønat matev neka kuku matev, sa gemø-navøemák. Geté ta matev misika mokho-te, matev uni qækandambaqape, kuku matév.

14

Mbumbukiam-qa manqat vevezam neka manqat vinivinimba-te manqate-qa yaq-te

¹ Zo kha-mba kuku matev mbo-ové. Neka zo matev upøgim-qa tøgó ndøgo, Mbumbukiam-ge Nqova-te ndøndo-okho. Zoqa poev kandambaqape, tabegó ndøgo, Mbumbukiam-qa manqat vevezam matev tozondapem.

² Zapa ndøgo, gekha ezoqām ndego, Nqova Mbomambaqape matev gembo-etoam, manqat vinivinimba-te nde:manqate, ndego ambá av nqægo, ezoqam-tē genø-manqatē. Geté ndego Mbumbukiam-te mbá genø-manqaté. Ezoqa kopømba mbaín, teqa manqa mokho tindapem. Manqat ndøgo, ndemanqate, khonoam-té qagó.

³ Geté gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-qa manqat ndevevezam, ndego ezoqam-té genø-manqaté. Yaq manqat ndøgo, ndemanqate, ndego ezoqá nøme-qá unimanqatin me:føgføgakhamín, neka zita vøzømbē-tøpazin neka mbøni vøzømbē-bøiin.

⁴ Gekha ezoqām ndego, manqat vinivinimba-te nde:manqate, av Nqova Mbomambaqape ndembøe-etoam, ndego ekeza unimanqatin mba me:føgføgakhamín. Geté gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-qa manqat ndevevezam, ndego Klisten bawan ezoqam ate ndi:gu-qá unimanqatin ndøføgøføgakhamín, wambap-te.

⁵ No nqanøpoév, zo ezoqa ate ndøzøte:go, Nqova Mbomambaqape-qa etoam matev tozondapem, manqat vinivinimba-te tøzøte-manqatat. Geté noqa poev kandambaqape nqáne: Zo Mbumbukiam-qa manqat zóvevezumát. Gekha ezoqām ndego, Mbumbukiam-qa manqat ndevevezam, ndego ezoqā nøme zømbe-tøkeé. Geté ndego ezoqam,

manqat vinivinimba-te nde:manqate, ndego teqa manqat mokho-te, ezoqa nøme tøkemáv. Geté ezoqa nøme, teqa manqat mokho te-ovøemat, yaq ezoqa ewaqape-qa unimanqatin kopømbá tøzømbe-føgføgakham.

⁶ Nøfuap! Ge zô, ndozo-matavap? No zo-te tøtøndonav, yaq no manqat vinivinimba-te sa tøte-manqatat, yaq ndøgo zo áv khazømbé-tøkē? Matev av nqægo gezó-tøkeák. Geté no manqat tøte-zømesimat, Mbumbukiam te:nømand, o nøtenat egeiegei tæzø-etoam, o Mbumbukiam-qa manqat tæzø-vevezumat, o nømendim egeiegei tøtøndo-ndap, yaq ndøgo zo kandambá tøzøtøke.

⁷ Pøinda neka gita zombó-matavupát. Ouv tozo-qaqaemat, yaq ezoqa pøinda tikhambøemem o gita tikhanøemem, gete taqa wag egeiegei mbain tøgoat, yaq gê, ezoqa ouv-qa naq áv kiníndapēm? Géndapemák.

⁸ O nakhag kawa ezoqam, kipi tekhambøyam, gete taqa wag ndaføyambā mbā, yaq gê, ezoqa áv kinízøtēz, av nqægo, nakhāg? Gézøtezák.

⁹ Yaq Klisten wambap mokho-te, matev até kopó. Ezoqa nøme, manqat vini-te mba te:manqatat, neka manqat mokho-us manqateav vøgoāt, yaq gê, ezoqa nøme mokho áv kimbøe-ndapēm? Mokho gimbo-ndapemák. Manqat ndøgo ndemanqate, ndøgo khokhó sege-manqaté.

¹⁰ Manqei-qape-te nqanek, bawabawan-qa manqat vinivinimbá. Kopoav-qapé. Yaq nqanek manqat vinivinimba ate ndægo mokho-ús.

¹¹ Geté no bawa vini ezoqam-qa manqat nøtenateav tøgoat, yaq no teqa manqa mokho

nóndapák, neka até ndegó-a, noqa manqa mokho géndapák.

12 Yaq nakémbá, zo mokho-te, matev até kopó. Zo Nqova Mbomambaqape-qa etoam matev upøgim-qa ndozogo, zo matev upøgim-qa tøgó ndøgo, Klisten bawan ate ndi:gu, tiqa unimanqatin-te tøzømbe-tøke.

13 Yaq nakémbá, gekha ezoqām ndego, Nqova Mbomambaqape-qa etoam matev tendap, manqat vinivinimba-te te:manqatat, yaq ndego yà beguligulím, Mbumbukiam tèabembøe-tøké, yaq ndego ezoqa nøme ta manqa mokho bezømbè-ovøyam.

14 Unimanqatín. No manqat vinivinimba-te tøte-guligulimat, noge nqova géguligulimít. Geté noqa matavap, khokhó segégoát.

15 Yaq no gekha nógō? No matev menás sægoát. No nqova-té qatø-guligulimát, neka até matavap-té-a, vøe-guligulimāt. Neka no ouv nqova-té qatø-qaqaemát, neka até matavap-té-a, ouv vøe-qaqaemāt.

16 Geté qo Mbumbukiam-qa iz nqova-te mba toqombo-eqatat, yaq gê, ezoqa nøme, ndigu nqanek manqat zøtezateav ndigu, Klisten wambap-te nandav, qoqa ike manqat áv kiní-unimanqatiním neka “Amen” áv kiní-einím? Nakhóa mbáín. Zapa ndøgo, ndigu kopømba mbáín, qoqa manqat-qa mokho timbo-ndapem.

17 Qoqa ike manqat, mbomambaqape ambá qanegó. Geté ezoqa nøme taqa manqa mokho ndapeav tigoat, yaq qoqa manqat ndigu gezø-tøkeák, tiqa unimanqatin-te.

18 No ike kandambá, Mbumbukiam-te. Zapa ndógo, no manqat vinivinimba-te oskia nòte-manqaté, av Nqova Mbomambaqape matev ndenømbe-etoam. No møeløvúb, zo ezoqa ate ndøzøte:go, taqa yaq-te.

19 Geté Klisten wambap mokho-te, no amba manqat mokho-us faev mba tæ-einin, ezoqa zømesim nonqo, ndøgo ambá qanimáv. Ambá ndøgo, manqat vinivinimba-te, ande gekha taosen manqat tøte-manqatat, ta manqa mokho ezoqa ndapeav ndøgo.

20 Nøfuap! Zo ande nakheis me, sekemba ndøgó, zoqa zøtezat-te. Unimanqatín, manqa-zapa goneqa yaq-te, zo andé nakhei nqonqon me me:gó. Geté zoqa zøtezat-te, zo ezoqa kandakanda ndøgó.

21 Mbumbukiam-qa Manqat, āv qane-peawáp nqægo:

Evezøza ge-ein,

“No nginik bawan ezoqam,
bawa vini-ak-qá mokho-té
neka manqat vinivinimba-té qazømbé-
manqatát.

Geté até ndøgó-a, ndigu noqa manqat géyogemák.”

22 Nqanek manqat ni āv qani-nømendím nqægo: Ezoqa manqat vinivinimba-te ti:manqatat, av Nqova Mbomambaqape ndezømbe-etoam, ndøgo Mbumbukiam-qá khakhatáp. Geté ta khakhatap ndøgo, ambá tiqa ndígu, ndigu ndi-unimanqatinat, geté tiqa ndígu, unimanqatinteav

ndigu.* Geté Mbumbukiam-qa manqa vevezam matev, ambá tiqa ndigu, unimanqatinteav ndigu, geté tiqa ndigu, ndi-unimanqatinat.

²³ Gẽmbo-mataváp. Zo tozo-møvabat, yaq zo ate ndøzøte:go, manqat vinivinimba-te tøzøte-manqatat, yaq ezoqa vini te-on, ndego ta matev-qa yaq-te otevatav ndøgo, o Klisten-av ezoqam te-on, yaq ndigu zo bianav mé:zæb.

²⁴ Geté zo Mbumbukiam-qa manqat tozo-vevezumat, yaq ezoqa vini te-on, ndego ta matev-qa yaq-te otevatav ndøgo, o Klisten-av ezoqam te-on, yaq ndego ta manqat ndøgo te-ewag, ndøgo teqa mbøni unimé:lév. Yaq ndego segé-matøvém, ndego manqa-zapazapa-ús.

²⁵ Teqa matavap, khonoam-te qagoam, bavokhó qanófkahn. Yaq ndego ekeza kha, manqei mé:laváo, bugug até manqei-té, Mbumbukiam-qa iz vó-eqā. Yaq āv gené-eín nqægo, “Unimanqatin. Mbumbukiam ngú:gú, zo mokho-te.”

Matev ndøgo, Mbumbukiam-ge Nqova Mbomambaqape ni ndini-etoam, eqeieqei āv khazl-sasaetāt

²⁶ Nøfuap! Av tægoat ndægo, av no qate-manqatavun, yaq zoqa wambap-qa yaq-te, áv khané:go? Av qazøtégoát nqægo: Zo ezoqa ewaqape matev vinivinimba zógoát. Ezoqa nøme ouv qaqaqám, neka ezoqa nøme nømendim matév, neka ezoqa nøme Mbumbukiam-qá manqat vevezám, neka ezoqa nøme manqat

---

* **14:22 14:22** Nqanek khakhatap, ndigu āv qane-zømesím nqægo: Ndigu ndøsoqóéz. Zapa ndøgo, ndigu unimanqatinteáv. **14:23 14:23** Kel 2:13 **14:24 14:24** Zion 16:8 **14:26 14:26** 1 Ko 12:8-10

vini-te manqaté, neka ezoqa nøme nqanek Mbumbukiam-qa manqat ovøyám, av ndigu ti:manqatat. Gekha matēv ndøgo, zoqa guligulim-te tozo-matønumat, Klisten ezoqam-qá unimanqatin bete-føgføgakhám.

²⁷ Ezoqa manqat vini-te te:manqatat, av Mbumbukiam matev tembøe-etoam, yaq kopømba mbaín, ezoqa kopoav matev kopo tigoat. Geté ezoqa menas o misika mba ndømanqatát. Yaq ndigu ezoqam kopømba mbaín, manqat sa tumu-manqatat. Geté ezoqa kopokopo ndømanqatát. Yaq ezoqa nøme ta manqa mokho ndøgo, bè-ovøyám, ezoqa mokho bembøē-ndapem.

²⁸ Geté manqa ovøyam nonqo ezoqam mbain tøgoat, yaq gekha ezoqām ndigu, manqat vini-te manqate-qa ndigu, ndigu manqat mbaín, sà beqonøvé. Ndigu Mbumbukiam-te, mokho mbá giabetu-manqaté.

²⁹ Ezoqa Mbumbukiam-qa manqat tivevezumat, ezoqa menas o misika mba bevevezám. Yaq ndigu ezoqa nøme tiqonavat, tiqa manqat yà begeveaném, eqeieqei tøpøtégo-a.

³⁰ Ezoqa Mbumbukiam-qa manqat tevevezumit, yaq Mbumbukiam ezoqa nøme manqat te:-omat, ndego wambap-te teqotat, yaq ndego bugukhokhof ezoqam, Mbumbukiam-qa manqat tevevezumit, teqa manqat yà be-iváv. Yaq manqat ndégo témanqatát, Mbumbukiam manqat nøme ge:-omat.

³¹ Zo ezoqa ate ndøzøte:go, Mbumbukiam-qa manqat tozo-vevezumat, zø-enendtát. Yaq ndøgo,

ezoqa ewaqape zøtezat tiníndapém, neka zoqa manqat tiqa unimanqatin-te zita bezømbē-tøpaz.

³² Nqova Mbomambaqape, ezoqa manqa vevezam-qa yaq-te tømsumáv. Geté gekha ezoqām ndigu, Mbumbukiam-qa manqat ndivevezam, ekezan ndømatøvememín, ande āv kiní-einīm neka ande gekha khøuwa-tē giní-einīm, manqat ndøgo, Mbumbukiam ge:zømas.

³³ Zapa ndøgo, Mbumbukiam, khokho matev poeveáv. Geté ndego matev, sambi-té genø-matønumatún, Mbumbukiam-gi ezoqam-qa wambap mokho-te ate ndægo.

³⁴ Sakheis manqa bezø-feazũ, wambap mokho-te. Kopømba mbaín, manqat sa timanqatat. Geté ndigu megetapak-qá mokho-té giabetu:gú. Até Mozes-qá guguna manqát-a, āv tøne-manqaté.

³⁵ Geté ndigu manqa mokho ndape-qa tigoat, ekeza angana bezøbevapát, khoev-te tiqavazat. Zapa ndøgo, sakheis Klisten wambap-te manqat sa timanqatat, ndøgo egeieqeí mbá.

³⁶ Gê, áv khané:go? Zo áv khazøté-matavap? Gê, Mbumbukiam-qa manqat, zo-té qandó-fakhan? O zo-te mbā qanøgeavun? Av taoká.

³⁷ Ezoqa nøme ndematavap, av nqægo, ndego Mbumbukiam-gē manqa vevezam ezoqām, o ndego Nqova Mbomambaqape-qā etoam matev ndømbøgō, ndego bête-otév, manqat ndøgo, no qazø-peaumavun, ndøgo Evezøza-qá manqa løvuat manqát.

³⁸ Geté ndego nqanek manqat o-mba ndapeav tøgoat, yaq zo teqa manqat ndø-upøgím.

³⁹ Nøfuap! Manqat ate ndægo, Nqova Mbomambaqape-qa etoam matev-qa yaq-te qate-manqatavun, manqat kandambaqape nqáneek: Zoqa poev kandambaqape, qabegó nqanek, Mbumbukiam-qa manqat tozo-vevezumat. Neka zo ezoqa zømbe-khafêáþ, manqat vinivinimba-te ti:manqatat, av Nqova Mbomambaqape, manqat ndezømbe-etoam.

⁴⁰ Geté zo matev ate ndægo, ndaføyamba neka eqeieqei ndøgó.

15

Manqat Mbomambaqape mokho-te, gigiap-qape nqáneek, Keliso løvøte-te gekhandi:v

¹ Nøfuap! No zo ndakin Manqat Mbomambaqape-qa yaq-te, manqa mate eim-qa nøzøgó, no zo bugukhokhof qatezømas. Zo mõzondapém, nqanek manqat. Yaq zo bazaføgakh-us zøtu:-waniáp.

² Zo manqat nqáneek qazøte-khandi:zát, zo føgøføgakh tozombo-geatat, av no qate-zømesimam. Mbain tøgoat, yaq zo khokhó sozo-unimanqatiním.

³ Manqat ndógo tøtezømás, av Mbumbukiam ge:nømand. Bugukhokhof nqáneek: Keliso niqa manqa-zapazapa evøzam nonqo ndønáním. Mbumbukiam-qa Manqat é-møndo:-eín, matev ndøfakhān.

⁴ Yaq ndego gè-otøvé. Geté yaq khøuwa misika-qa zita-te, nqawá genø-khandi:v. Até taqa yaq-té-a, Mbumbukiam-qa Manqat é-møndo:-eín.

⁵ Yaq ndego Pita-té gemøfakhán, yaq taqa zita-te, ekeza paev ezoqam tuelv vømøzø-fakhan.

⁶ Yaq taqa zita-te, Klisten ezoqa faev andled møndømø-løvú, gi-ometam. Nøme kopokopo møndø-pakhaéz. Geté ezoqa nøme, zua ndøyagé. Kopoáv.

⁷ Yaq taqa zita-te, Zems-té gemøfakhán, neka tegi u-anim ate gi:goam vømøzø-fakhan.

⁸ Yaq vaev-te, até nó-a, vømønø-fakhan. Taqa yaq-te, no andé khøuwa soqain-té qatøqán.

⁹ Zapa ndøgo, Keliso-gi u-anim mokho-te, ezoqa uni khapelavøqase-in nó. Unimanqatín, no ezoqa egeiegeí mbá, ezoqa no Keliso-ge u-anem nd-inæna. Zapa ndøgo, no Mbumbukiam-gí bawan ezoqam nøngiæzotám.

¹⁰ No Mbumbukiam-qá kuku matev zapayá, qæ-Keliso-ge-u-anem-en, av no ndakin nqate:go. Geté no Mbumbukiam teqa kuku matev, ambá av nqægo, khokhø segenø-etoām. Av taoká. Zapa ndøgo, sasae ndøgo, no qægoam, ndøgo møndømø-løvuám, av Keliso-gi u-anim nøme gi:sasaetam. Geté unimanqatín. No ambá av nqægo, nøkhapus mokho mbā sæsasaetām. Geté Mbumbukiam-qá kuku matev ndøgoám, no namba.

¹¹ Geté ndøgo gigiap-qapé mbá, zo Manqat Mbo-mambaqape nō tøte-zømesimat o ndigu u-anim nøme ti:zømesimat. Zapa ndøgo, niqa manqat kopó. Yaq zo nqanek manqat mōzo-unimanqatíním.

Løvøte ezoqam-qa khandi:zat-qa yaq-te

15:5 15:5 Luk 24:34; Met 28:16-17   15:7 15:7 Kel 1:3-4   15:8
 15:8 Kel 9:3-6   15:9 15:9 Ef 3:8; 1 Tim 1:15   15:10 15:10 2 Ko
 11:23

12 Ni zo qati-zømesimam, av nqægo, Keliso løvøte-tē gendo-khandi:v, yaq gē, áv khané:go, zo ezoqa nøme av ndøzøte-manqate, av nqægo, ezoqa løvøte-te gendō-khandi:vāk?

13 Ezoqa amba løvøte-te khandi:zateav tøgonin, yaq até Kelisó-a, løvøte-te ambá gékhandi:vák. Geté ndego møndø-khandi:v.

14 Neka nøme nqáne: Keliso amba løvøte-te khandi:vateav tøgonin, yaq manqat ndøgo, ni qati-zømesimam, ambá khokhó. Mokho mbain. Yaq até zoqá unimanqatin-a, ambá mokho mbain. Khokhó.

15 Av tægonin ndægo, yaq ni Mbumbukiam-qa yaq-te, ambá khavozam ezoqam nigonín, ni zo nqati-zømesim, Mbumbukiam Keliso løvøte-te gekhandi:v. Zapa ndógo, Mbumbukiam ezoqa løvøte-te amba khandi:zateav tegonin, yaq ndego até Kelisó-a, ambá gékhandi:vák.

16 Zapa ndógo, løvøte ezoqam nango khandi:zateav tøgonin, yaq até Kelisó-a, ndego løvøte-te nango ambá gékhandi:vák.

17 Yaq Keliso løvøte-te amba khandi:vateav tøgonin, zoqa unimanqatin matev, ambá mokho mbain. Ambá khokhó. Neka zo manqa-zapa-te, ambá zua zogonín.

18 Neka ndigu Klisten ezoqa nøme, gipakhaez, ambá gemø-soqoezín.

19 Ni ndakin yage-qa yaq-te mba, Keliso-te tizio-tambat, geté megemege-qa yaq-te, ni Keliso-te ziō-tambatāk, yaq ni uni zí-tanakhamba-én. Yaq ni ezoqa ewaqape nøme zíløvubát, ndigu titanakhamba-ez.

20 Geté Keliso møndø-khandi:v, løvøte-te.

Bugukhokhof ndégo tekhandí:v. Yaq ni mǐzi:nǝtén, vaev-te até lǝvǝte ezoqa nǝmé-a, vǝkhandí:z.

²¹ Lǝvǝte, ezoqa kopo-té qandowáv. Adám. Neka até lǝvǝte-te khandi:nat matév-a, ezoqa kopo-té qandowáv. Yesú.

²² Ni ezoqa ewaqape, Adam mokho-te, sizimú-pakhaentát. Yaq matev até kopó. Ni ezoqa ewaqape, Keliso mokho-te, sizimú-khandí:n.

²³ Mbumbukiam matev āv genevé nqǝgo: Bugukhokhof, Keliso ndǝkhandí:v, lǝvǝte-te. Yaq vaev, nqawa tendoqavan, lǝvǝte-te ni ndǝkhandí:n, tegi ezoqam.

²⁴ Yaq taqa zita-te, manqei-qape-qa vaev khǝuwa vǝmǝfakhāz. Ta khǝuwa-te ndǝgo, Yesu megetapak ezoqam neka kawakawa-za neka gekha ezoqa o nqova nǝme, Mbumbukiam namba ndi:nǝfeap, géngiǝzó. Yaq megeat matev, Yesu Eve mbó-etoám.

²⁵ Yesu manqei-qape até gekhǝ-kawaevtát, atema Mbumbukiam-gi qaqa ezoqam ate ndi:gu vǝmú-ngiǝzǝ, neka ekeza zenda tokhotapak mokho-te vǝu-āb.

²⁶ Yaq qaqa matev ate ndǝgo tumungiu, vaev lǝvǝte ndǝngíu.

²⁷ Mbumbukiam-qa Manqat é-mǝndo:-eín, av nqǝgo, “Matev ate ndǝgo, teqá zenda tokhotapak mokho-té genǝ-áo.” Geté unimanqatín. Mbumbukiam gigiap ate nqǝgo, teqa zenda tokhotapak mokho-te ge-ao, ndego ambá av nqǝgo, até ekeza khá-ya, te mokho-té genǝvē. Av taoká.

²⁸ Yaq gigiap neka matev ate ndægo, Keliso mokho-te tøgoat, yaq ndego ekeza kha, Mbumbukiam-qá mokho-té genóvé, te mokho-te ndego, ibugukhokhof gigiap ate ndægo teqa mokho-te gu:-ao. Yaq Mbumbukiam yakhapús, gigiap ate ndægo, kawa mó:goát.

²⁹ Ezoqa amba løvøte-te khandi:zateav tiginin, av ezoqa nøme ndi:manqate, yaq gekha zapá, ezoqa nøme løvøte ezoqam-qa iz-te, ibøkha iz gin-dapemin? Løvøte ezoqam amba khandi:zateav tiginin, yaq tiqa matev, mokho ambá mbaín.

³⁰ Yaq até ndøgó-a, niqa kha khøuwa kopoav, Mbumbukiam-qa Manqat zapaya, løvøte-te nqei-awam, ndøgo mokho ambá mbaín.

³¹ Nófuap! Unimanqatín. No nøkeza kha, khøuwa kopoáv, løvøte-té qatø-awám. Até nømé-a, unimanqatín. Yesu Keliso mokho-te, nigi Evezøza, no zo nøte-khambuváp.

³² No Manqat Mbomambaqape zapaya, Efesus taon-te ezoqa soqøsoqa namba ande gaqo khobokhobos me qate-nøfe:pam, yaq ndøgo áv khanømbé-tøkē, ezoqa amba løvøte-te khandi:zateav tiginin? Matev av nqægo, ambá genó-tøkeák. Ezoqa amba løvøte-te khandi:zateav tiginin, yaq ezoqa nøme-qa manqat ambá unimanqatín, ndigu av ndi:manqate nqægo, “Lou sizilogāt neka ibøkha sizi-izumāt. Zapa ndøgo, ni avønin zípakhaën.”

³³ Geté gò:feazoát. Zo ezoqam-qa manqat av nqægo andé vøe-tubām. Zapa ndøgo, ezoqa

soq̄soqa namba toq̄ote-khokhombupat, yaq ndigu qoqa matev eqeieqei segé-ngi:nám.

³⁴ Matavap eqeieqei-té qan̄qambúz neka manqa-zapazapa matanam é-v̄-iv̄øvem. No nqanek manqat tæz̄ømbe-manqaté nd̄ogo: Zo ezoqa n̄øme, Mbumbukiam z̄øtezteáv. Zo mivi bez̄øvití, ta zapaya.

Ezoqa l̄øv̄te-te tikhandi:z, yaq tiqa kha vini

³⁵ Eisa, ezoqa n̄øme áv gip̄tí-bevupēm pen̄ømakhaya, “Gê, l̄øv̄te ezoqam áv kiní-khandi:z? Yaq tiqa kha ande áv khaz̄ømbé-goāt, ndigu tinduqavaz?”

³⁶ Ezoqa ndigu av ndi:manqate, ndigu mokho ndapeáv, taqa yaq-te. Gẽmbo-mataváp. Tae nanga toqo-z̄øgeakh, yaq mbusa naqan̄ká géfakhanák. Geté tae nanga nd̄øk̄hæ-pakhá. Yaq váev mbusa t̄øfakhan.

³⁷ Qo gigiap toqo-z̄øgeakh, kop̄omba ande av wit ndi:gu o gekha gigiap n̄øme ndægo, qo ambá av nqægo, tae-us q̄ó-ogeāk̄h. Geté qo nanga mba q̄óz̄øgeāk̄h. Yaq tae segéfakhán.

³⁸ Mbumbukiam, ta nanga ndigu, kha ndakinak mbó-etoám, av ndego qamb̄øe-p̄øovam. Nanga vinivinimba, mbusa bugug vinivinimba z̄øfakhanamín.

³⁹ Até gigiap n̄ømé-a, Mbumbukiam gekhakheinam, bugug vinivinimbá. Ezoqam-qa kha vini neka s̄øvakha gigiap-qa kha vini, neka pipisi-qa kha vini neka zonga-qa kha vini.

⁴⁰ Gigiap n̄øme, yan-té qano:gó neka gigiap n̄øme manqei-qape-té qagó. Gigiap nd̄ogo, yan-te

nqo:go, taqa bugug keoge vini, neka gigiap ndøgo, manqei-qape-te nqago, bugug keoge vini.

⁴¹ Khøuwa-qa bugug keoge vini, neka løvøyak-qa bugug keoge vini, neka nduku-qa bugug keoge vini. Neka até ndukú-a, tiqa bugug keoge vinivin-imbá.

⁴² Løvøte ezoqam-qa khandi:zat-qa yaq-te, matev até kopó. Ezoqam-qa kha, kopømba ande av tae nanga ndægo, ti-ogeakhem, yaq segénavøém. Geté løvøte-te tøndo-khandi, yaq nqawa génanimák.

⁴³ Kha ndøgo, ndø-ozu, bugug soqain neka bazaføgakh mbaín. Geté løvøte-te tøkhandi, yaq mbomambá segégoát neka bazaføgakh-ús.

⁴⁴ Kha ndøgo, tø-ozat, ndøgo manqei-qape khá. Geté tøndo-khandi, yaq ndøgo khandi miavmiav khá. Manqei-qape kha nqago, yaq até khandi miavmiav khá-ya, ndøgó.

⁴⁵ Mbumbukiam-qa Manqat āv qane-peawáp nqægo, “Ndego bugukhokhof ezoqam, Adam, Mbumbukiam khandi mbo-etoám, vø-ezoqam-ev.” Geté Keliso, ndego kopømba ande av Adam nøme, vaev-te gegeavun, ndego ekeza Nqova mokho-te, ezoqa khandi ndakinak zø-etoumatún.

⁴⁶ Geté unimanqatín. Matev ambá av nqægo, khandi miavmiav kha bugukhokhof mo:geavún. Geté bugukhokhof, manqei-qape kha mo:geavún. Yaq vaév, khandi miavmiav kha tøgeav.

⁴⁷ Bugukhokhof ezoqam, ndego manqei-qape-té gendowáv. Mbumbukiam manqei gene-khakheinøvém. Geté ndego ezoqa nøme, vaev

gegeavun, ndego yan-té gendovís.

⁴⁸ Ni manqei-qape ezoqam, ni até kopó, av Adam nde:go, ndego Mbumbukiam manqei ge:khakheinøvem. Geté vaev-te, ni løvøte-te tizimø-khandi:n, ni andé Keliso me zí:goát, ndego yan-te gendovís.

⁴⁹ Ni ndakin Adam-qá bugug zi:keogé, Mbumbukiam manqei ge:khakheinøvem. Geté vaev-te, ni Keliso-qá bugug zí:kewagát, ndego yan-te gendovís.

⁵⁰ Nøfuap! No nqanek manqat tæzømbe-eín ndógo: Zo vøezøté. Manqei-qape kha neka kouk, kopømba mbaín, Mbumbukiam-qa Megeat Matev-te tømø-oe. Unimanqatín. Gigiap ndógo, sa qamø-navøemin, kopømba mbaín, navupav manqei-te tømø-oe.

⁵¹ Nqáe! No mokho manqat nøtézmás: Ni ezoqa nøme, naqanøká zipakhaenák. Geté ni ate nqazi:gu, sizimú-enendtét.

⁵² Matev nakhamas-té qanøfakhán. Ndánd segení-nqøóz. Kipi-qá wag zíyogém, ta wag ndógo, ezoqa tæzømas, av nqægo, vaev møndø-fakhán. Yaq ezoqa ndigu gipakhaez, ndøndo-khandí:z. Yaq ndigu miavmiav ndóyagát. Yaq até ní-a, ni ta khøuwa-te zua tiziyagat, ni sizimú-enendtét, ti namba.

⁵³ Kha ndógo, sa qamø-navøemin, bè-enénd, bemø-navupav-kha. Løvøte kha ndógo, bè-enénd, bemø-khandi-miavmiav-kha.

⁵⁴ Nqanek matev tøfakhan, manqei-qape kha tø-enend, vømø-navupav-khā neka løvøte kha

vomó-khandi-miavmiav-khā, yaq Mbumbukiam-qa Manqat gemó-unimanqatín, ndøgo av qæ-ein nqægo,

“Mbumbukiam-qa khagua, møndømø-eqá.

Løvøte matev, møndø-evøzám.

⁵⁵ Løvøte!

Gê, qoqa khagua møndó-eqa?

Av taoká. Møndø-løvuám.

Løvøte!

Qoqa sanqava khanáqape, qo ezoqa qoqote-keqasam?

Mbaín. Møndøqa-navøém!”

⁵⁶ Løvøte-qa bazaføgakh, manqa-zapa-té qando-fakhaté. Neka manqa-zapa-qa bazaføgakh, Mozes-qá guguna manqat mokho-té qando-fakhaté.

⁵⁷ Geté ike kandambá, Mbumbukiam-te. Yesu Keliso mokho-te, ndego nigi Evezøza, Mbumbukiam ni gíni-tøkeét. Yaq niqa khagua gemó-eqá.

⁵⁸ Yaq nakémbá, nogi nõfuap mbomømboma! Føgøføgakh ndøwaniáp neka matev nõme benøzøzõ. Evezøza-qa sasae-te, bazaføgakh oskia ndø-asøzú. Zapa ndøgo, zo mõzøte-zøtéz, sasae ndøgo, zo Evezøza mokho-te nandozogo, khokho nonqó mbá.

16

Moni-qa yaq-te, ndigu Zelusalem Klisten ezoqam-te khofosam-qa gigoam, ndigu gipotonumam

¹ Zoqa moni mõvøbam-qa yaq-te, zo Zelusalem Klisten ezoqam-te khofosam-qa ndozogo, noqa

manqat nqáneek: Matev āv tønagoném, av no Gale-sia Kliten bawabawan vinivinimba qazømbe-ein.

² Sande-Sande, zo ezoqa ate ndøzøte:go, moni nøme gè:mendebám, ndigu pula-te qazo-qaqasumatun. Ndigu moni, Zelusalem Kliten ezoqam-gí. Soqáin ndøgo, moni sa ndøgo tøzøté-møvøbēm, no tæfakhan.

³ Yaq no tøtøndonav, no ndigu ezoqam, zo tozo-vevesam, nginik moni tindapavet, pepa nøzø-etoám. Yaq Zelusalem Kliten ezoqam tñabiti-zøté, av nqægo: No nqanek moni pisam matev, møe-unimanqatín. Yaq no ndigu ezoqam nókhofotáz, zoqa etoam matev namba.

⁴No tæmatøvem, av nqægo, atē nō-a, banømā, yaq no ndæmá, ti namba.

Pol okho-qa yaq-te, gepøogeapam

⁵ No Masedonia plovins-te tæmøfakhan, yaq no zo-té qatøndónáv. Masedonia ndøgo, nóqovezamák.

⁶ Geté zo namba, elavøqase ndæqóm. Yaq kopømba tøgoat, até qozaq viav-te ate ndægó-a, kopømba ande av løvøyak misika ndægo, sæqotát, zo namba. Yaq taqa zita-te, no gekha manqei nøme-te tænav, zo kopømbaqapé, sozonø-tøkeém.

⁷ No poeveáv, ndakin mba notøndónāv. Yaq waū sæzømet, vøeløvüb. Geté no tønøpoév ndøgo: No zo namba khøuwa andé møe-mbá sizí-qovezám, Evezøza tømbo-pøovat, tenøtak.

⁸No ndakin nqanek Efesus taon-te, até nóqotát, atema Pentikos khøuwa vømøndāp.

⁹Zapa ndògo, Mbumbukiam mboqog mòndònò-mboqozó, nqanek. Yaq no kopømbaqapé, Mbumbukiam-qa manqat tôte-zømesim. Geté qaqa ezoqam kopoáv ngigu. Yaq nakémbá, no elavøqase bàtøkhæ-qomát, nqanek.

¹⁰Timoti zo-te tefakhan, yaq zo vøkhatowém. Yaq ndego fofogeap mbaín, sà begó, zo namba. Zapa ndògo, até ndegó-a, Mbumbukiam-qá sasae ndøgó, av no nqate:go.

¹¹Ezoqa ndego besanqàwém. Yaq ndego no-te nqawa veseze-qa tegoat, gèmbø-tøkeém. Sambitè qando-khofotøvém. Zapa ndògo, no ndego neka ndigu Klisten zifuap nøme, te namba gi:zav, nòzømbø-endáp.

¹²Nqanek manqat nøme, nigì Klisten nøfu Apolos-qa yaq-té qanegó. No nòmbo-pouweám. Ndego bèmá, zo-te, ndigu Klisten ezoqa nøme namba, zo-te tizav. Geté ndego ùnime:-poeveáv, ndakin tewav. Geté vaev-te, khøuwa eqeieqei tezømet, ndego ndòndowáv zo-te.

Vaev manqat neka khaiya mboma manqat vinivinimba

¹³Zo gò:feazoát. Neka føgøføgakh ndøwaniáp, unimanqatin-te. Zo kha føgakh-mbá qagó neka møe ndøgó.

¹⁴Zo matev ate ndægo, kuku matev-us ndøgó.

¹⁵Neka nøme nqáneq: Zo møzøte-zøtéz, Stefanas neka ndigu ezoqa nøme, te namba khoev-te ndiyage, ibugukhokhof ngínik gi-Klisten-éz,

Akaya plovins mokho-te. Nginik Klisten ezoqa nøme kandambá gizøtøke.

¹⁶ Yaq no nqazø-pouwe: Zo ezoqa av ngi:gu neka gekha ezoqa nøme, ndigu ti namba Evezøza-qa sasae ndigu, tiqá mokho-té qanu:gú.

¹⁷ No khanakhanakh kandambá qændap, zogi ezoqa misika, Stefanas neka Fotunatus neka Akaikus gigeavun. Unimanqatín. No ndakin kopømba mbain, zo namba tøte-qotat. Geté nginik ezoqam, zoqá iziz ndøndapém.

¹⁸ No nginik ezoqa mokho-te, kha vøndæv kandambá qændap. Até zó-a, zo tiqa mokho-te, kha vøndæv vozøndapem. Ezoqa av ngi:gu, gèzøvizáp.

¹⁹ Klisten bawabawan vinivinimba, nqanek Esia plovins-te ngiyage, khaiya mboma manqat ndøkhofotaváv zo-te. Até Akuilá-ya, zas namba Plisila, neka ndigu Klisten ezoqa nøme, tiqa khoev-te gipindumatun, tiqa khaiya mboma manqat ngikhøfötävāv, Evezøza-qa iz-te.

²⁰ Até Klisten ezoqam ate ngi:gú-a, no namba nqatiyage, tiqa khaiya mboma manqat ngikhøfötävāv.

Zo tozo-møvabat, zenda kaka vø-itamát neka vøngenøndamat, ate av-té, Mbumbukiam-qa bøi-te eqeiegei ndægo.

²¹ Nø Pol, nqanek khaiya mboma manqat-qase, nøkeza zendá qate-peaumít.

²² Gekha ezoqām ndego, Evezøza-te poev mbain ndego, ndego bèsøqoév.

Malanata!*

16:19 16:19 Kel 18:2, 18, 26   **16:22 16:22** Gal 1:8-9; Veve 22:20

* **16:22 16:22** Malanata. Taqa manqa mokho nqáne: *Evezøza, vøndoqáv!*

²³ Yesu Keliso-qa kuku matev, ndògoát zo-te.

²⁴ No kuku kandambá zo-te, Keliso Yesu mokho-
te.

**Mbumbukiam-qa Mangat Mbomambaqape
Ruth, Jonah, and the New Testament in the Kuni
dialect of the Kuni-Boazi language of Papua New
Guinea
Rut, Jona, na Nupela Testamen long tokples
Kuni-Boazi long Niugini**

copyright © 2015 Wycliffe Switzerland

Language: Kuni-Boazi

Dialect: Kuni

Translation by: Wycliffe Switzerland

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2025-01-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Jan 2025 from source files dated 11 Jan 2025

f10a11c4-6a0c-5775-9168-c6e73df1a68f